

קוצר אמרים, בטעם תמרים

טועמיה

שנה ב' | פרשת משפטים תשפ"ד לפ"ק

טעם השבת

ואלה המשפטים אשר תשים

ואל"ה בגימטריא מ"ב, רמז על מ"ב ימי השובבי"ם.

(ייתב פנים מאמר שובו בנים אות ה' ועיי"ש בכמה אופנים)

הנה בכל שנה ושנה יש התעוררות הגאולה בזמנים אלו, ובפרט שב"ק פ' משפטים, כי מרומזים בפרשה עניני הגאולה, ושבת זו מסוגל לתשובה ולתיקון החטאים, והוא השבוע האחרון של ימי השובבי"ם בשנה פשוטה, כי הוא גמר מתן תורה, שכתוב בה שקבלו ישראל עליהם נעשה ונשמע, וכל המשפטים כתובים בה.

(דברי יואל דף קמה)

אומרים בשם הרבי מלובלין שפרשת משפטים שקורין בו הדינים הוא כמו ימי הדין ראש השנה ויום כיפור.^א

(רבינו שליט"א)

בו פרשת קבלת התורה יש בו קדושת והשפעת יום טוב שבועות, ופרשת משפטים שקורין הדינים הוא כמו ראש השנה ויום כיפור, ופרשת תרומה תצוה שקורין פרשת המשכן יש בו קדושת והשפעת יום טוב סוכות (פרי צדק פרשת בא וחידושי הרי"ם בפרשת בא).

א. אומרים בשם הרבי מלובלין שפרשת בא שקורין בנסים דיציאת מצרים, יש קדושת והשפעת ימים הראשונים של יום טוב פסח, ופרשת בשלח שקורין הנסים של קריעת ים סוף יש בו קדושת והשפעת הימים האחרונים שביעי ואחרון של פסח, ופרשת יתרו שקורין

(ייעב פנים סוף מאמר שוב בניס און כא, ומאמר פי פרושות לשבת שקלים און ב)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

ואלה המשפטים אשר תשי"ם לפניהם, שיהא ניכר על פניהם המצוות והדינים, [=מזאל זיך נישט שעמען אפן צו זיין א חסידישער איד!].^א

(רבינו שלטי"א בדרשה באוסטראליע, ראה משולחן מלכים ח"ד, דף תקנ"ז)

זוה שבקשה אסתר (אסתר ט ט ג) ינתן גם מחור ליהודים לעשות כדת היום, שקבלו התורה מחדש, זוה כדת היום, הנאמר (דברים ו ו) אשר אנכי מצוך היום, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים - ועיין במאורי אור על ישמח משה בפתיחה דרוש ה'.

וע"ע מש"כ פ' בא עה"פ בנערנו ובזקנינו נלך, שאפילו בזקנינו נלך כאילו הוא בנערנו ובהערות שם באופן אחר ג. וכע"ז פירש **רבינו שלטי"א**, וסיפר שבא פעם אל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זללה"ה איש נכבד אשר לצורך העתיק מושבו לעיר הבירה פעסט, וישיבת כרכים השפיע על ביתו עד שבניו הלכו גזוזי פיאות הראש, ונשתומם הרה"ק לראות בני האיש ההוא גזוזי פיאות, נענה הלא ואמר, רבי, בניי יודעים בטיב גמרא ותוס', קם הרה"ק מכסאו בריתחא דאורייתא ואמר, **חוצפה ועזות ללמוד גמרא תוס' בלי פיאות!...** וזה ואלה המשפטים, כשתרצה ללמוד תורה והמשפטים, אשר תשי"ם לפניהם, תשים מקודם הפיאות על פניהם. (גליין אוצר השבת - תש"פ)

ומרן **בקדושת יום טוב** (בדרוש לפי ראה) פי' ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, **ראה אנוכי**, **זה יהיה נראה שמאמין באנוכי ה' אליך**, **נותן לפניכם**, **שנהיה נבדלים בפנים בצלם אלקים ומלבושים**. עיי"ש באריכות.

בהגדה ברח משה, ובמאמר והגדת לבנך אות קח, בהגדה **שהיו ישראל מצוינים שם, היינו שהלכו בפיאות וזקן**, וכן ידוע שאחינו בני ישראל בארץ תימן קוראים לפיאות סימנים, לאשר הם אות וסימן על האדם שהוא מזרע ישראל. וזהו ויהי שם לגוי, שהיה ניכר על בני ישראל במצרים שהם גוי בפני עצמם, והיאך היו ניכרים, על זה אמר, מלמד שהיו ישראל מצוינים שם, בפיאות וזקן ולבוש.

וכן מספרים על מרן **הדברי יואל** כשראה בחור שהלך בפיאותיו מאחוריו אזניו או כרוכות על אזניו שאל אותו: מפני מה אתה מטמין הפיאות, **קיינער וועט דיר עס**

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

ואלה המשפטים, אשר תשי"ם לפניהם, התורה צריך שיבא ביגיעה ולא שיבא מעצמו^א (תשכ"ג רבינו שלטי"א ובשיחה עם האדמו"ר מפאלטישאן שלטי"א - משולחן מלכים)

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

אם שכבר תשים המשפטים במעשה, ידמה לך כאילו אתה עדיין, לפניהם, כלומר לפני העשיה, והיום אתה נכנס לעבודת ה'.^ב

א. כדמתאמרה משמיה דהרה"ק מראפשיץ זללה"ה, שקרא שם משפחתו הורוויץ [כשם משפחת אמן], אף ששם אביו היה רובין, ואמר ששם זה מצא חן בעיניו שהוא מלשון 'הארעווען', והיינו **שצריכין 'הארעווען' בתורה ועבודת ה'.**

ב. ידוע מ"ש מרן **הישמח משה** בהפתיחה עהמ"ד (ויק' פ"ח ט"ג) חביב קרבן של נשיאים כשירה שאמרו על הים, ר"נ אמר כשני לוחות הברית, ורבנן אמרו חביב קרבנו של אהרן כקרבן הנשיאים, הכוונה **כי אין חסידות כחסידות בתחילתו, רק עובר שעה או יומיים יתקרב וחוזר לקדמותו, אבל בני עליה כל שעה אצלם כשעה ראשונה, שבכל עת נדמה בעיניו שעתה מתחיל לעבוד להשי"ת, רק תמיד התחלה, שבכל פעם מתחיל לעבוד מחדש במדריגה היותר גבוה**, וזה דברי המדרש, כי השירה היה חביב מאוד לפי שהיה בתחילת כניסתן לקדושה ובהתלהבות גדול, וכן לוחות הברית ראשית קבלת התורה, וכמו כן קרבן הנשיאים לחנוכת המבח, ועל זה אמרו רבנן שגם קרבנו של אהרן הגם שהיה בכל יום פעמים, חביב לפני הקב"ה כקרבן הנשיאים, שכל שעה היה אצלו בהתלהבות כשעה ראשונה.

וזה סוד (קהלת ביד) החכם עיניו בראשו, היינו שיתן עיניו בראשיתו להטיב אחרייתו כמוהו.

ובזה פירש מרן **הייתב לב פ' לך עה"כ אל מקום המזבח** אשר עשה שם בראשונה (דף קז), מש"כ רש"י פ' בהעלותך להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, **שהיה אצלו בכל פעם כפעם הראשון**, וכ"כ בייטב פנים מאמר הוד והדר אות לט, וכן **בעצי חיים פ' בהעלותך**, ובדברי יואל פ' בהעלותך (דף רלה), ועיין בברך **משה פ' חיי שרה** אות ד.

וז"ש חז"ל (שבת פה.) הדר קבלוה בימי אחשוורוש, שמאהבת הנס קבלוהו אז התורה מחדש כאלו היום ניתנה, **והנה כל דבר נחקק בזמנו, והימים האלו נזכרים ונעשים בכל דור ודור לקבל התורה באותן הימים מחדש כאלו אז ראשית נתניה.**

ורפא ירפא, יש לזקק בכפל הלשון.

כי הרופאים וסמי הרפואה מצד אחד רופאים אבל מצד השני הם ג"כ משחיתים, ומניחים אחריהם נזקים, על כן אמר ורפא ירפא, כי רופא בשר ודם צריך לרפאות המחלה, ולרפאות תוצאי הרפואה.¹

(לב אהרן פסוק זה. וכ"ה בקדושת יואל פנינים אות ה, וכן בעולמו של אבא וביחל מים מדליו בפרשתן הביאו בשמו)

עין תחת עין, פירשו חז"ל (בבא קמא פג): דמי עין, א"כ למה לא כתבה תורה בפירוש כסף או דמי עין.²

ויל"ל עפ"ימ"ש הארזי"ל³ דתורה שבכתב הוא מצד הדין ותורה שבעל פה הוא מצד הרחמים, א"כ שורת הדין היה שישלם עין ממשי, רק בתורה שבעל פה מיקל מצד הרחמים.⁴

נישט גנבענען!... (עדות ביוסף, שיחות קודש אות לה), וכן שאל פעם מאחד למה אתה מתבייש ממי שרואה פניך ולא מזה שרואה אותך מאחוריך?... (רבינו שליט"א) וכן מספרים שבבואו לאמעריקא כיבדו אותו בשיבה להגיד שיעור וראה שהלומדים בהשיבה הולכים גלוּחַי זקן וקוצצי פיאות ומגדלי בלוּרית, לאחר שדרש בהלכה ובפלפול עצום וראה שהם יודעים טיב גמרא תוס' ופוסקים, אמר עליהם שתלמיד צריך שיהא תוכו כרו והם אינם תוכם ככרם... (תולדות חיים פ' תרומה ועוד)

ד. הרה"ק הרבי ר' מאיר מפערמישלאן זללה"ה פירש (תהלים קז ט) 'ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם, כי הרופאים מצד אחד הם רופאים ומצד השני הם משחיתים, אבל כאשר ישלח דברו וירפאם, כשהרפואה בא מהקב"ה בעצמו, אז וימלט משחיתותם, הוא ממלט ממה שהרופאים משחיתים.

והרה"ק מריבניץ זללה"ה היה אומר, ורפא ירפא יש לו נקודה בתוך האות פ', משא"כ אני ה' רופאך הפ' רפוי - שכשהקב"ה הרופא בלייבט נישט קיין פינטל... (צדיקים קרויים חיים ח"ב) ועיין בש"ך עה"ת שפירש כן.

ה. וכתב שם מרן, דהפשת מסכים להאמת, שכל השתמשות האיברים יוכל לעשות במקומם על ידי מעות, ועוד שכל הדברים יכול להתפייס במעות כי הרבה צער סובל האדם עבור מעות - ולכן נקרא דמים, כי דמים תרתי משמע.

ועוד רמזו דורשי רשומות (הובא בגאולת ישראל ונופת צופים אות ח, וז"ל הגר"א) תחת עין, ר"ל דאחרי האותיות עי"ן, באים האותיות כס"ף, וזה תחת עין, שישלם מה שתחת האותיות עין.

1. עי' שער המצוות פ' ואתחנן, ובמשנת חסידים

(ישמח משה פסוק זה ופ' אמור ד"ה בילקוט, ובייטב לב ר"פ האזינו אות א)

עין תחת עין

כי ידוע⁵ שהשגחה היא סיבת הדביקות, וזהו - עין- העליון - תחת עין - האדם, כמו שהאדם נושא עיניו ולבו להבוי"ת, כמו כן יביט לגדוד בהשגחתו יתברך.⁶

(ייטב לב פ' לך ד"ה או"י אתה דף קכג, ופ' וירא עה"פ ה' יראה אות ד', דף קע, ופ' שלח דף עג, וע"ע רב טוב סו"פ וירא ופ' פקודי עה"פ ויביא את המשכן)

על כל דבר פשע אשר יאמר כי הוא זה

התשובה הנכונה היא כמו"ש חז"ל (עבודה זרה יט.). אשרי איש (תהלים קיב א) אשרי מי שעושה תשובה כשהוא איש, מה שאין כן

מסכת השכיבה.

ז. וכתב שם מרן, כי תורה שבכתב מפי 'הגבורה' שמענו (מכות כד.), ותורה שבעל פה רחמים, כדמצינו בכמה מקומות דכל הלכה למשה מסיני לגרועי ולאקולי אתי, כדמצינו גבי דפנות הסוכה אתאי הלכתא וגרעת לשלישית ואוקמיה אטפח (סוכה ו:), ועיין ברא"ש בבא קמא פ"ב ס"ב, וכן בדאורייתא כתיב (דברים כה ג) ארבעים יכנו ואחי רבנן ובצרי חדא.

ח. בייטב לב הביא הרמב"ם במורה סוף ח"ג, בפסוק (דברי הימים ב טו ט) 'ה' עיניו משטטות בכל הארץ' כי השגחתו משוטט בכל אדם, "להתחזק עם לבבם שלם אליו", בחזקה יותר עם אלו שלבבם שלם אליו, להיות דבוק בו יתברך, וכן בייטב פנים מאמר אבני זכרון אות נב, וסוף אות עד, וברב טוב כאן. ועיין במורה ח"ג פנ"א שכתב השגחה סיבת הדביקות. אבל פירש פסוק זה לא נמצא שם.

ט. כי ידוע שעין דלתתא נגד עין דלעילא, ועיין בייטב לב פ' נח עה"פ ויאמר ה' (דף סח), וכן בישמח משה ר"פ שופטים, ע"פ משל למלך שהיה לו מאפע בלע"ז (שקורין לאנד קארט) מכל הארצות, ובא אחד ומחק נקודה קטנה, וכעס המלך מאוד, ושאלו למלך וכי בשביל נקודה אחת יש לזעוס כל כך, והשבי המלך הלא נקודה זאת מורה על מדינה שלימה, וכן הוא אצל האדם כי בדיבור קטן לפעמים מקצץ בנטיעות של עולם העליון, וראה במגיד דבריו ליעקב אות רח, ובבית שמואל אחרון פ' קדושים, ובתעלומות חכמה, קהלת ה, א, ועי"ש מש"כ לגבי מי ששומר עיניו מראות ברע, ועיין לב אהרן בפרשתן ס"ג תשכ"ב.

כששב בזקנותו שכבר תש כחו ופסקו תאותיו, הרי הוא כאיש אחר ולא זה שחטא. - וזה שאמר כאשר בא לעשות תשובה, על כל דבר פשע, בעת כאשר יאמר כי הוא זה, שחטא ולא איש אחר.¹

(קדושת יום טוב ד"ה עו"י באמרו)

אם כופר ישתת עליו ונתן פדיון נפשו ככל אשר ישתת עליו, במסורה ויקר פדיון נפשו וחדל לעולם (תהלים מט ט).

בזמן מרן הקדושת יום טוב היו יכולים להתפטר מהצבא, באופן הקל לקבל דיחוי לזמן קצר, וככלות זמן זה היו צריכין להעמיד עוד הפעם, אבל לקבל התפטרות לגמרי היו צריכין לשחד פקודי הממשלה במחיר כסף. ואמר מרן דכדאי ההוצאה לקבל התפטרות לגמרי מלילך לצבא שהוא סכנה לגוף ולנפש, ופירש המסורה, ויקר פדיון נפשו, נפש ישראל יקר מאוד, וחדל לעולם, שיהיה פטור לגמרי לעולם, ונתן פדיון נפשו ככל אשר ישתת עליו,

וכדאי לשלם עבור זה אף הון המבוקש.²
(תוספות יום טוב בפרשתן בשם ספר הרה"ק הקדושת יום טוב)

מדבר שקר תרחק, בגמרא (עין שבת קד.). שקר אין לו רגלים.

היצר הרע נקרא שקר שמיכה את השקר, והוא כל כולו שקר. הענין הוא שמי שאין לו רגלים אף אם תפצור בו ותגער בו שיצא אינו יוצא - שאינו יכול - עד שתתפסהו בשתי ידיים ותזרקנה לחוץ...

(אבקת חכל, ליקוטים למרן הישמח משה)

קושטא קאי שיקרא לא קאי (שבת קד.).³
אמר מרן הברך משה: שקר אין לו רגלים, "ווייל עס פליעט נאך אסאך שנעלער"...

קושטא קאי שיקרא לא קאי (שבת קד.).⁴
ופעם אמר מרן הברך משה: שקר אין לו רגלים, רגלים אין לו "אבער א פיסק האט ער א גריסע"...

כן אותיות אמת, שעומדים יציבים.
יג. אומרים העולם: "א גוטע נאמען גייט ווייט, א שלעכטע נאמען גייט נאך ווייטער"... [שם טוב הולך למרחוק, אבל שם רע הולך עוד יותר].
יד. וכן התאונן פעם מרן הברך משה, קושטא קאי, שכל אלו שאומרים שכונתם לשם שמים ומכניסים דבריהם ושיטתם לתוך התורה, האף אומנם שאינו אמת, ושקר אין לו רגלים, מכל מקום "קושטא" אם מכניסים הדבר לתוך התורה, שהתורה אמת, אז "קאי"...

וראה בעמוד האמת פ' בראשית בשעה שבא הקב"ה לברוא את האדם נעשו מלאכי השרת כתות כתות, מהם אמרו יברא ומהם אמרו אל יברא וכו' חסד אמר יברא שהוא גומל חסדים ואמת אמרה אל יברא שכולו שקרים, צדק אמר יברא שהוא עושה צדקות, ושולם אמר אל יברא דכוליה קטטה, מה עשה הקב"ה, נטל אמת והשליכו לארץ, הה"ד ותשלח אמת ארצה.
ומה עשה עם השלום? - אלא כשזורקים את האמת נעשה ממילא שלום, ששוב אין טוען מבעלי המחלוקת שהאמת עמו...

וכן מתאמרה על המשנה (אבות פ"ה מ"ז) מחלוקה שהיא לשם שמים סופה להתקיים, כשכל אחד טוען שכל

י. ובזה פירש מרן מה שאמרו (תגיה טו.) **שובו בנים שובבים חוץ מאחר, היינו שחטא בבחרותו ושב בזקנותו שהוא איש אחר.** וכן הוא בייטב פנים מאמר אבני זכרון אות סד, מאמר שוב אשיב אות יד, מאמר תוכחת מוסר אות לו ואות מח, מאמר שובו בנים אות יג, וברב טוב פ' עקב.

יא. עיין **ייטב פנים** מאמר פי פרשות **לפרשת שקלים** אות י. **כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם, שתרום ראש בני ישראל להיות עליון לבלי להתערב בין העמים בעת פקודיהם, ונתנו איש כופר נפשו, לפדות עצמו בממון, זה יתנו כל העובר על הפקודים, מחצית השקל, שנתינת מתן דמים יעורר ענין מחצית השקל, כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה, כל יוצא צבא, יתן תרומת ה' לכפר על נפשתיכם.**

ומרן בישמח משה בפרשתן עה"פ כי ימכור פירש על זה **כי לי בני ישראל עבדים, ולא עבדים לעבדים.** וכן **לא תצא, כנסת ישראל, כצאת העבדים.** עיין מאמר תוכחת חיים לער"ה אות ז', יח. לר"ה אות א, ט, יב.

יב. ורימזו שאותיות 'שקר' אינם עומדים ביציבות, כי אין להם שני רגלים שעליהם תוכל האות לעמוד, לא

לזלזל בתפילה במנן ובעניני צניעות ועניני כשרות המאכלים ולא להקל בשום דבר.^ט והיה מעורר: ובשר בשדה - כשנמצאים בשדה ורוצים לאכול בשר - טריפה לא תאכלו...^י

ובשר בשדה טריפה לא תאכלו

פירש מרן הייטב לב, שדה היא מקום שאינו מוקף גדר ומחיצות, דוגמת מי שאין לו גדרים וסייגים, ופחוץ והפקר, חוהו בשר - כלומר אדם בשר דם - בשדה - שהוא כמו שדה - טריפה...^י

(נפש יהונתן פ' שופטים, בהספד שנשא מרן על המהר"ם שיק)

מרן הדברי יואל הקשה, שקר אין לו רגלים, הלא רואין להיפוך שדובר שקרים נתקבלים ומרוצים יותר בפני הקהל ויש להם קיום? ^י ותיקף שזהו משום "ווייל זיי מיינען אמת'דיג דעם שקר"...^י

(דברי יואל פרשת בחוקותי, שנת תשכ"ח)

ובשר בשדה טריפה לא תאכלו

ידוע שהרבה פעל מרן הדברי יואל אודות מחנות הקיץ שנוסעים למקום נופש, ומתפרדין מהחברותא ומבית המדרש, שאפילו כשהולכין על השדה ואין נמצאים בעיר אין

נפשו ובכל מאדוך וכו", ואידי דחביבא יחיבי דעתייהו, ואין שום דבר גורם להסרה מן הלב, ואז "ושנתתם לבנך ודברת במ" בין "בשבתך בביתך" ובין "בלכתך בדרך" שגם בלכתו על הדרך לא יפול דבר ארצה מעבודת השי"ת ועסק תורתו. ובזה פירש מרן בזכרון אלעזר עה"פ ב' במדבר (במדבר ב' ה) "כאשר יחנו כן יסעו", כלומר באותו זמנא וצדקות "כאשר יחנו" בביתו "כן יסעו" כן יהיה בעת הנסיעה, יאחז דרכו גם בלכתו בדרך.

וזה שאמרנו (ב"ר פס"ד ס"ח, ויק"ר פ"א ס"ג) ויהי בנסוע ספר בפני עצמו, כלומר כאשר נוסע על הדרך נדמה לו כל כאלו אז יש לו ספר תורה בפני עצמו, ואינו צריך להתנהג על פי תורה אשר יורוהו. (ועיין בייטב לב סרפ ואתחנן, ובספר תמימי דרך מוסיף להביא הנ"ל ויהי בנסוע). ועיין מש"כ מרן בקדושת יום טוב פ' מסעי על זה.

וע"ע ייטב לב פ' שמיני דף לג.

ומרן ביד יקותיאל עמ"ס חגיגה, בגמרא (ה) רב אידי הוה רגיל ואזיל תלתא ירחי באורחא וחד יומא בבי רב, והוי קרי ליה רבנן בר בי רב דחד יומא וחלש דעתיה. **דבאמת רב אידי גם בהלכו בדרך היה מעיין במה שישאל וילמד בביהמ"ד, נמצא שגם בעסקו בעניניו היה עוסק בתורה, והיה יום נחשב אצלו כשני ימים, ולכן חלש דעתיה שקראוהו בר בי רב דחד יומא,** עד שדרש עליו ר' יוחנן (ישעיה נא) ואותי יום יום ידרשון, שאצלו כל יום ליומיים יחשב. וכ"כ בהקדמה לשו"ת עצי חיים, וראה מש"כ בענין זה בישמח משה שם, שאמרנו ישראל נעשה ונשמע, כלומר גם כשנעשה ונעסק בדבר אחר, ונשמע, דאידי דחביבא יחיב דעתיה, ואין לו מפריע.

יט. ובה פירש מרן (בראשית כו) ויעקב איש תם וישוב אהלים - שהיה מוקף מחיצות - ועשו איש שדה - שהיה דוגמת שדה שאין לו גדר ומחיצות.

כונתו רק לשם שמים, ומכניס שיטתו בתורה, סופה להתקיים...

טו. פעם פסח בעריכת השולחן של מרן הדברי יואל חילקו שיריים מהדגים, פאלשע פיש, ואמר מרן להמשב"ק שידוע שהדגים בשרי שידעו לזהר, והכריז המשב"ק שידעו שזה פאלשע פיש! אמר לו מרן אני צויתי שתאמר שזה בשר ולמה אמרת שזה פאלשע פיש? אלא שהעולם מרוצה יותר לשמוע דבר שהוא פאלש...

ובזה פי' מרן, שקר החן (משלי לא) השקר יש לו חן. טז. באסיפת היסוד של התאחדות הרבנים אמר מרן הדברי יואל אודות האגודת ישראל: ווען אונז וואלטן ווען אזוי אמת געהאלטן דעם אמת, אזוי אמת'דיג ווי זיי האלטן דעם שקר, וואלט שוין לאנג געווען דער עולם התיקון... (נפלאות מהר"ט עמוד נו)

יז. ידוע שהרבה עשה והרעיש עולם מה שנוסעים בימי הקיץ בכל מקומות נופש, ואודות הקעמפ"ס והקאנטריס, [שלא היה בימים ההם מנינים או בתי מדרשים ללמוד ולהתפלל, ורוב היום היה כל כולו ביטול תורה, והזמן היה קבוע לתענוגים ומשחקים, ומחנות המוסדות התורה בכלל, ולא היה לקנות מאכלים כשירים כמו היום, רק לאחר זמן התחיל הוא בעצמו לבנות מחנות קיץ עם בתי מדרשים וחניויות כשרים, ותלמוד תורה וכתות לילדים וכו' כמו שהוא בזמנינו תל"ת]. והיה רגיל להוכיח בשער בענין זה: והנה עכשיו נוסעים להקאנטריס, ומתפרדין מהחברותא ומביהמ"ד, ומקילין שם בהרבה ענינים שאין מקילין כשהם בביתם, ואיני יודע טעם לזה, דהרי אע"פ שנוסעים מהחברותא אבל "מהשי"ת אין נוסעים", שהקב"ה גם שם נמצא כמו בעיר וכו' (חידות תשט"ז פ' בלק, דרשה לפני קרית, ועוד). יח. עיין מ"ש מרן בישמח משה פ' תרומה (ד"ה ויקחו לי תרומה עי"ל קצת באר"א) "ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל

טריפה לא תאכלו

סימני טהרה בישראל היינו מדת ענוה, כדמצינו בבהמה, כדאיתא בדרכי משה (יו"ד סי' לה) שיש להעביר ידו ע"ג בהמה בעודה חיה, אם תשפיל לארץ תחת ידו ודאי כשרה, ואם לאו טריפה, שנאמר (ישעיה נ טו) ושפל רוח להחיות.

(עצי חיים דחשים כ' שמיני)

טריפה לא תאכלו

בראשית השנים כשבא מרן הדברי יואל לאמריקא, שהיה אז מצב היהדות בכלל והכשרות בפרט נפרץ מאוד, נסע פעם בלילה ועבר ליד חנות מקולין של בשר מכאורת, והיה שם לעקטע"ר סי"ן בכתובת "בשר כשר", והשלט נכבה ונדלק נכבה ונדלק לסירוגין. - אמר: פעם כשר פעם לא!...^ב

(נפלאות מהרי"ט עמוד ר", ספר האדמו"ר מסאטמאר עמוד 302)

זבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו

זבח לאלק"ם, המביא קרבן כפרה מיראת העונש ומדת הדין, שלא יבא עליו, או שלא יקופח שכרו מהדין, יחרם, בלתי לה' לבדו, צריך להביא קרבנו מאהבה ותשוקה לה', המורה לרחמים וחסדים.^{כא}

(עצי חיים כ' ויקרא עה"פ אל פתח)

ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה

שאנו מבקשים, ואל הזקנים - אודות הזקנים - אמר, שבו לנו בזה - העולם, שאנו זקוקים להם שהם הכירו עוד צדיקים מדורות הקודמים.^{כב}

(מרן הדברי יואל בשם אחד מאבותיו הק' רבותינו עצי התמרים, משה איש האלקים (לעלו"ב) ה"ב)

הקודמים, ובמו עיניו ראה איך עבדו את ה', וכן הוא בקדושת יואל לשבת ח"א סוף החידושים לזמירות אות לט, ובדברי יואל פ' נשא דף קפט.

בברך משה ליו"כ סוף מאמר עבודת היום אות יז, שק"ז הישמח משה זי"ע אמר בדרשותיו, הביטו עלי ותראו את העינים אשר ראו צדיקי אמת, כי אשרי להם לעינים שראו עינים שראו צדיקי אמת. כאשר ידוע שק"ז הישמח משה עוד זכה לראות במו עיניו את רבותינו הקדושים, החוזה מלובלין ובעל אוהב ישראל מאפטא, ובעל עבודת ישראל מקאזניץ, ושאר צדיקי עולם זי"ע.

ובזה מפרש הפיוט ויו"ט היה עושה בצאתו בשלום מן הקודש, אשרי העם שככה לו וכו', שזכו אותו הדור לראות את הכהן גדול בעבודתו ובצאתו לאחר שכיפר על בני ישראל, נאמר עליהם אשרי העם שככה לו, פי' אשרי להם שראו במו עיניהם צדיק אמת.

כמ"ש (משלי כה כח) עיר פרוצה עין חומה, איש אשר אין מעצר לרוחו.

כ. בשנים הראשונות באמריקע פגע מרן הדברי יואל באיש שבא מעיר סאטמאר ושמו הי' ר' איסר, אמר לו מרן, כי זהו האיסור הראשון שאני רואה כאן באמריקע... (זכר צדיק לברכה אות תתרב)

ופעם בא לפניו אמריקאנער איד, ושאלו הדברי יואל וואס טוט איר עפעס?, וענה מען מאטער'ט זיך!, אמר לו מרן, אזוי איז עס אין אמריקע מען מתיר'ט זיך... (זכר צדיק לברכה ח"ד אות א' תשכט)

כא. ועיי"ש עה"פ ויקרא (הב') בשם ספרים הקדושים, וכן הוא בייטב לב כ' נח.

כב. בזמירות דברי יואל וזמירות ליקוטי אורה פירש על הזמר אליהו הנביא (למוצי"ש), איש דורות שנים עשר ראו עיניו, הפייטן מנה זה בין שבחיו של אליהו הנביא זל"ט, שגם זה למעלה יחשב, שהכיר עוד הדורות

(היא שנת תרס"ד) בשבת האחרונה לפני הסתלקותו, שהיה שב"ק פרשת משפטים, אמר בליל שב"ק על דברי התרגום, ואילן דיניא די תסדר קדמיהון, ודקדק בדברי התרגום ואמר, ואילן דיניא די תסדר, שהדינים של תרס"ד יהיו קדמיהון.^א
(דברי יואל, פ' משפטים דף קמה').

כ"ט שבט - קדושת יו"ט

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם. איתא בזוה"ק (דף צד.), פתח ר' שמעון ואמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם, תרגום, ואילן דיניא דתסדר קדמיהון, אלן אינון סדורין דגלגולא דינן דנשמתין דאתדנו כל חד וחד לקבל עונשיה, ע"כ.
מין הקדושת יום טוב, בשנתו האחרונה

הקדושת יום טוב הזמין את רבני משפחתו מכל המדינה, ואת כל תושבי העיר סיגוט ובני הכפרים והיה בחדוה עילאה, ונערכה סעודה גדולה בביהמ"ד הגדול בסיגוט, כולם באו ונקבצו לשמוח בשמחה השורה במעון רבם ומאורם, ביום שנכנס בנו היקר לעול התורה והמצוות.

באמצע הסעודה פתח מין הדברי יואל הבחור הבר מצוה את פיו בחכמה בדרוש ארוך בחריפות ובקיאיות ובמילי דאגדתא, שהפליא את כל הרבנים ותלמידי חכמים וכל הנוכחים. בסיום דרשתו סיים בברכה ובתפילה "שאביו הקדוש יהיה בריא וחזק ברוב אונים ואמיץ כח ויזכה להובילו לחופה בבריות גופא ונהורא מעליא".

נענה רבינו הקדושת יום טוב ואמר: "ער וייסט גוט וואס ער זאגט!"

והיו דבריו אז כחידה סתימה, וברבות הימים הובן כוונתו כי אכן זכה רבינו עוד להכניס את בנו לחופה, ומיד אחר ימי המשתה נסתלק לח"ה.

א. פירוש להעביר רוע הגזירה על הגויים.
(דברי יואל, ועיין יטב פנים מאמר פי פרשות אות י, שפירש כן קדמיהון לפני הגויים עיי"ש לדרכו).
עי' בלקוטי אורה לפרשת שקלים, דרוש א, העתק דברות קודש ממין הדברי יואל בשנת תשי"ג, שהזכיר שם מין דיבורים אלו של אביו הק', והוסיף שאין זה תימה מה שראה אז דינים גדולים, כי מפני הרעה נאסף הצדיק (ישעי' נ, א), עיי"ש.

ב. וכתב שם מרן, ולא יכולנו לשאלו מה פירוש דבריו, אבל עכ"פ רמז על כך, באומרו שהדינים של תרס"ד יהיו קדמיהון, אבל לא ביאר כ"כ דבריו, אמנם המתבונן בזוה"ק שמפרש התרגום ואילן דיניא די תסדר על עניני הנשמות, יראה כי מסתמא הרגיש שאותה שנה היא זמן הסתלקותו.

ג. שמחת הבר מצוה הגדולה
ביום ד' פרשת שמות שנת תר"ס הכניס מין הקדושת יום טוב את בנו היקר יואל'יש - לימים מין הדברי יואל - לעול התורה והמצוות. מין

ויהי נר ה' טרם יכבה

ארבעים שנה ישב רבינו על מדין להודיע את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו "שנים בעיר טעטש וכ"א שנים בעיר סיגוט. ויהי שנתיים ימים קודם הסתלקותו, כבר התחיל מרן רבינו עבודתו והכין הדרך לעזוב העולם הזה לעולם שכולו טוב.

האף אומנם שמעולם לא נתן רבינו לכתוב את חידושי תורתו, מרוב ענותנותו, ^א כעת שינה את טעמו ונתן לרשום את דברי תורתו שדרש בקהל עם, ומאז נרשם ונלקט הד"ת מספרו קדושת יום טוב שחיבר, ע"י בני ואיזה תלמידים חשובים ומובחרים.

וכן הרבה עוד יותר מעד עתה תעניתים וסיגופים לגופו הקדוש.

הוא ישב על כסא

כאשר הרגיש רבינו שתש כוחו, והכביד עליו לסבול משא הרבנות, ולתפל בעיני הכלל, גילה מרן הקדושת יום טוב דעת קדשו שרצונו ומאוויו שבנו הגדול ה"ה מרן העצי חיים **הוא ישב על כסא ממלכתו בקרב ישראל למלא מקומו בקדש מהיום והלאה.**

[היות כאשר התמנה הוא - רבינו הקדושת יום טוב - על פי צוואת אביו הק' מרן הייטב לב, היו מקפיקים בדבר, אם זה היה שבע רצון מרן הייטב לב, ואם מרן הקדושת יום טוב - אז אב"ד טעטש - ראוי לאותו איצטלא, על כן כעת לא רצה רבינו שבנו יקיר החשוב ישתה גם הוא כוס זו התרעלה, ברוב חכמתו הק' ראה להעמידו כבר במקומו כבד בחיים חיותו.]

ואף שהיה אז עדיין צעיר לימים, ובהסתלקות רבינו הקדושת יום טוב היה רק בן עשרים וארבע שנים, אמנם רבינו סמך את ידו עליו, **להושיבו על גפי מרומי קרת, העיר הגדולה לאלקים סיגוט ואגפיה, שהיתה מטרחמלין של תורה וחסידות, וגדול היה**

העיר סיגוט בכל המדינה כאשר השפעת מצבה הרוחני מכרעת על פני כל המדינה לטוב או למוטב, וככה תימשך בישרה להלאה ההנהגה משנות דור מבלי שינוי, בתוקף ובגבורה, בכוחם וכפי הדרכתם של אבותיו הקדושים ז"ע, ולא ירעו ולא ישחיתו הללו הרצים לחבל בכרם ה', ולא יחדור הזרם והרחחות החדשות הנשבים והולכין בכל המדינות.

ומסר לו כל כוחו ושבת הנהגתו, שהוא **הראוי בתורתו וחסידותו, ובצדקתו וקדושתו וטוהר מידותיו, להמשיך השלשלת הזרה, לנהל עדתו הקדושה החצר וחסידי בית סיגוט.**

וכן מסר לו שהוא ישמש בתור רב דמותא ומרא דאתרא בכל העינים, ובכל דבר גדול וקטן יבואו אליו, והוא יהיה המשיב דבר על כל השאלות, ויטפל בכל עניני העיר, לסדר קידושיה, ויקבל סנדקאות להיכנס על ברכיו בני העיר בביתו של אברהם אביו, ובכל העינים הצריכים.

וכן כל הבאים אליו לשאול בדבר ה' זו הלכה, לא רצה עוד לומר פסק הלכה, ושלח אותם למרן העצי חיים שהוא יפסוק להם, ועל כל שאלה היה אומר: **מ'זאל גיין צום רב!** - לא רצה שיקראו את מרן העצי חיים בשמו וקרא אותו **"דער רב"** - והעמיד אותו במקומו **ומסר לו השאלות שבאו על שולחנו שהוא יכתוב וישוב תשובה בעדם.** וכן מצינו בשו"ת עצי חיים סי' א' תשובה שערך בשנה זו בפקודת אביו הקדוש להגה"צ מקאשוי ז"ע, וכן תראה בשאלות ותשובות קדושת יום טוב, סי' לא, (הובא שם בתוספות יום טוב, מס' אשל חיים ח"ב), מה שהשיב בשם אביו.

ולקחו עמו בהאסיפת הרבנים בפעסט, ומני אז היה הוא מראשי המדברים בכל מקום, ובכל אסיפות הרבנים מקרוב ומרחוק. ^ב

א. ראה תוספות יום טוב, הליכות והלכות, ערך חידושי תורה, מ"ש מרן הברך משה.

ב. פעם שאל אחד את מרן רבינו שליט"א, איך זה היה, אשר צעיר בן עשרים וארבע שנה ניהל ביד רמה כל העיר והמדינה.

הסביר לו מרן, שהיתה אימתו של ק"ז מרן העצי חיים מוטלת כל כל סביבו, וכל רואיו הכירו שהוא ברוך ה'. [כגון בישבו בשולחנו הטהור, לא נשמע אף קול מאומה מרוב פחד ויראת הכבוד, - היו יכולים לשמוע זבוב מורח...]

העיר והרבנות, וסידר כל עניני העיר כל אותן השנים, והיו קוראים אותו 'דער יונגער רב'.
וכן לאחר פטירת אביו הקדוש המשיך בעבודת אב"ד, וריש מתיבתא, ואדמו"ר בסיגוט והגלילות, עד יומו האחרון, כאשר ציוה אותו אביו, ולהגיד שבחו שלא שינה, ואכן בימיו לא היה יכול המשחית לבא בעיר, ואדברה הגדיל תורה ויראה והאדירה, ובימיו התרחבו גבולי הקדושה ונתרבו ספסלי בית המדרש, והחזיק העיר והמדינה והחסידות ברום המעלה.

מרחוק ה' נראה לי

בשנת תרס"ד בראש השנה לא ירד רבינו לפני התיבה כמו בכל שנה, כדרך שנהגו רבותינו הק', והעמיד אחר במקומו. ומרן העצי חיים שימש כבעל תוקע, בפקודת אביו הקדוש.^א

ובדברות קדשו בדרשת תקיעת שופר, עמד רבינו על הפסוק, וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק, ואמר אז ג"כ **שהדעת אומר לו שבשנה זו יצאו מן הגלות והא שנת פדות נפשיו**.^ב וכן אמר רבינו לתלמידו הרה"ח ר' חיים שמואל מ'דעעש ז"ל, יש בדעתי שבזו השנה יגאלו ויבא מלך המשיח.

וכן מסר לו **שהוא ישב בראש הישיבה הקדושה**, שלא פסקה ישיבה מעל שולחנם של רבותינו עצי התמרים מימותם בכלל ובעיר סיגוט בפרט, שגולת הכותרת של חצר בית סיגוט, היתה הישיבה הגדולה שנתייסדה עוד ע"י מרן הייטב לב בראשית כהונתו בסיגוט, ומבצר התורה הלזו נמשך הלאה ע"י מרן הקדושת יום טוב עד להאי שעתא, וכעת נתן לבנו מרן העצי חיים **שהוא ימשיך בהרבצת התורה בין כותלי הישיבה**, אשר פקודתו שמרה נפשו, ויט שכמו לנהוג הישיבה. באותו תקופה למדו בישיבה בערך כשלוש מאות תלמידים, והוא המשיך ללמד תורה לתלמידים, ולא עוד אלא שהרים יותר קרן התורה ובימיו עלה מספר תלמידי הישיבה לכמה מאות יותר. וכל אחד מתלמידי הישיבה היה חרות על לבו הטהור, ודאג בעבורו לסדר לו מזונותיו, ועל שלימת בריאותו, והשתדל למצא לו זיווג הגון, ובכל ענין שיהיה. על מצבתו נחרטה בין השורות, מרביץ תורה לאלפים ורבבות.

בן חכם ישמח אב, וקיבל עליו מרן העצי חיים ועמד לימין אביו הק' ועזר לו בקבלת עול

קאפל רייך ז"ל, עמד השתומם ואמר בהתפעלות ניכרת, סיגוטע רב! השכינה שורה על פניך! הגיב מרן העצי חיים על זה, פקעטער רב כבר ראה את השכינה?...

ג. זה היה כבר משנת פטירת הגה"ח רבי משה אריה פריינד ראש הקהל דעיר סיגוט, ורבינו בענוותנותו לא רצה לתקוע בעצמו, והוא עמד בתור בעל מקריא, ואת בנו הגדול מרן העצי חיים כיבד שהוא יהיה בעל תוקע.

ד. עיין בקדושת יום טוב פ' וירא, עה"פ וישא אברהם את עיניו. וז"ל, וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק (בראשית כב, ד). צריך ביאור מ"ש וישא אברהם את עיניו, ומה חידש בזה. אכן ע"ד הרמז י"ל בזה, ויתבאר גם כן המסורה, וירא את המקום מרחוק, מרחוק ה' נראה לי (ירמיה לא, יב), ע"כ.

דהנה מצינו (מדרש נחומא אמור פ"ב) שהראה הקב"ה למשה, דור דור ודורשיו, דור דור ומנהיגיו, עד היום האחרון וכו'. והנה (בפרשה דלעיל) נאמר (בראשית טו, יב), והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. ופירש"י, רמז לצרות וחושך של גליות. ומסתמא ראה ג"כ את המנהיגים ושופטי הדור שיהי' בימים ההם, בסוף הגלות

וראה לשון הספר צדיק כתמר יפרח, דף יז, פ"ה, אות יב, מסופר על מרן העצי חיים, אשרי מי שראה אותו איך שישב אצל השלחן - באימה וביראה - שהיו יכולים לשאוב יראת שמים במדה גדושה שלא ראו כזאת כדוגמתו.

וכאשר רצה לצאת ברחוב, שלח הבחור המשמש מ'ודם, לראות אם אין שום ילד נמצא על האילנות בחוץ. שהיו הילדים מטפסים ועולים לשחק על האילן, וכאשר עבר מרן העצי חיים תחתיהם, מרוב פחד מהד"ר נפלו וניזוקו...

וכן בהלכו בחוץ, היו כל העוברים ושבים ניצבים ועומדים, בבחינת בנות צעדו עלי שור, להסתכל בהדרת פני קדשו...

משנכנס מרן העצי חיים לבית המשתה וכדומה, לא קמו איש מתחתיו, וישב לא עמד, ועומד לא ישב, וקול דממה דקה כיבש את האולם, ולא נטל אף אחד מזלגו בפיו, עד צאתו...]

בפעם הראשונה לאחר פטירת מרן הקדושת יום טוב, כאשר הגיע מרן העצי חיים הרבי הצעיר באסיפה הכללית בעיר פקעט, בראותו הרב מפעטס הגה"צ ר'

אבל ביו"ט סוכות התחרט על מה שאמר. ה' בעבור הימים הקדושים גילה רבינו שיש לו כאבי לב, - אמנם לא חשב אף אחד, שהמצב קשה כל כך, הלא גם מקודם לכן סבל מכאב הלב וכדומה. (וגם כי היה מעשן הרבה, והרופא אמר לו שזה מזיק לו, והורע זה כסדר מעמד בריאותו.) ותיקף אחר יום טוב סוכות כתב רבינו צוזאה לבניו.

בפרשתנח נסעו עם רבינו לעיר ויען הבירה, לדרוש ברופאים המומחים דשם [זה לא היה כבר הפעם הראשונה], והרופאים שבדקוהו אמרו שהוא חולה מאוד ואינו יכול לחיות רק כמה חדשים.

באמצע ימי החורף נחלה רבינו ביותר, וגברה עליו חולשת הלב אשר סבל ממנה, ובכל מחוז מארמארוש הרבו והפצירו בתפילה להעתיר אל ה' לרפואתו, אבל המחלה התגבר יותר ויותר.

חגים וזמנים לשישון

יום חתונתו ושמחת לבו של מרן הדברי יואל, נקבעת ועמד להיות בשנת תרס"ג, אבל

רבות מחשבות בלב איש, ובשנה הזאת נחלה החתן מרן הדברי יואל על דלקת ריאה והי' בסכנה גדולה, ועל פי עצת הרופאים שטיפלו עמו מוכרחים הי' לאחר ולקבוע החתונה למועד אחרת.

אביו רבינו הקדושת יום טוב הי' בעת ההוא במצב קשה וחולה מסוכן, ובשנת תרס"ד התרועע מצבו ותוקפתו החולשה מיזם ליום והי' זקוק לרחמי שמים מרובים, ובני ביתו חשו ודאגו אחדות מצבו של רבינו הקדושת יום טוב, ואי לזאת החליטו למחר מועד הנישואין של מרן הדברי יואל, בכדי שאביו הקדוש יוכל להשתתף בשמחת בנו היקר.

יום הנישואין נקבע להיות ליום ח"י שבט יום ה' פרשת יתרו שנת תרס"ד לפ"ק, להיות היהודים אשר בעיר עתידים ליום הזה, החסידים התחילו להתכונן בהכנות רבות וגדולות לקראת יום הגדול הממשמש ובא, בעת שרבים ישיא את בנו היקר החתן יואל'יש למזל טוב.

דרכו של רבינו הקדושת יום טוב הי' בעת

האחרון, כמו שהוא עתה בסוף הגלות, שלא יהיה בכחם ודעתם הקצרה, להתקרב עצמם אל הגאולה.

זה שאמר הכתוב, וישא אברהם את עיניו, היינו שנשא את עיני העדה וראשיה, והגביהם למעלה בקדושה, שיהיה בהם כח לקבל גודל קדושת קץ הפלאות ויום המקווה במהרה, ועל ידי הכח הזה שנשא את עיני העדה, פעל בהם המדה הזה, כח כחו, שגם הם יהי' בכחם להשקות לאחרים מתורתם וקדושתם, ושיוכלו גם הם להכין את עצמם להגאולה הקרובה.

והנה איתא בבעל הטורים, את המקום, בגימטריא זו ירושלים. וזאת תורת המסורה, וירא את המקום, היינו בנין בית המקדש, בנין ירושלים כ"ל, מרחוק, שלא יוכלו לקרב את עצמם אל הגאולה, שראה שפלות הדור, שלא יוכלו לקרב ולטוהר עצמם, וישא אברהם את עיניו, את עיני העדה, שנשאם למעלה ותיקן אותם להיותם ראוי לקבל אור קדושת היום הבא. וזהו מרחוק, אף שהוא מרחוק, בכל זאת, ה' נראה לי, להושיענו ולגאולנו במהרה. וזה על ידי כחו של אברהם אבינו ע"ה, במה שנשא עיני העדה, שיהי' ראויים לקבלת הגאולה במהרה, והבן.

ה. מענין לציין, שכמו כן מציינו אצל רבוה"ק, אשר ראו והיו מצפים לישועה על שנת פטירתם, וידוע איך מרן הישמח משה, היה תמיד מיצר ודואג על חורבן בית המקדש, וגלות השכינה וגאולתן של ישראל, ועד עת

זקנה ושיבה היה ברור אצלו שיזכה ויחיה ויראה ביאת המשיח. ומרן היה מצפה לישועה על שנת תר"ב, ואמר הרמז תת"ב גדולתי ותסב תנחמני (תהלים עא, כא) לעת פקידה.

ואמר על זה תלמידו הגה"ק ר' צבי הירש מליסקא זצוק"ל אשר כנראה ראה את גאולתו הפרטי, שנסתלק בשנת בשנת תר"א (דרכי הישר והטוב דף כד).

וכן מציינו בספר הין צדק לתלמידו של מרן ייטב לב, שבאותה שנה שנפטר מרן לבית עולמו, אמר פעם בס"ג: כל בי עשרה שכונתא שריא וכו' (סנהדרין לט.), א"כ בודאי יש כאן השראת השכינה, ע"כ אני אומר לכם חזקו ואמצו כי בלתי ספק אשר בשנה זו יבוא הקדוש משיח צדקנו, ובא לציין גואל.

[וראה מ"ש ביד יקותיאל, חלק התולדות, פ"א, לגבי מרן העצי חיים, אשר כמו כן גם הוא כבר ראה גורלו בימי הדין קודם הסתלקותו: עוד מראשית שנת תרפ"ו הבחינו החסידים והמקורבים ברמזים על העומד להתרחש. באמצע תפלת מוסף של אחד מימי הימים נוראים בשנה זו, עמד מרן ז"ע באמצע תפלתו והתחיל לבכות בקול קורע לבבות, וככה המשיך כל תפלתו בבכי מחניק, וכן בשמחת תורה של אותו שנה אמר להמקורבים, שאילו היו יודעים מה שהוא יודע, היו בוקעים שחקים בתפילה ותחנונים עבורו.]

נישואי צאצאיו, לנסוע לעיירות אל חסידיו ותלמידיו לשבות ולערוך שבתות למנוחה, לקבץ ולאסוף את סכום הממון הנדרש לו לערוך את הנישואין. אבל בעת הזאת מחמת חולשתו ותנשות כוחו קשה היה לנסוע בטלטולא דאורחא, והיה דחיקא ליה שעתא טובא, ועל כן ערך מרן רבינו אגרת מכתבים לאנשי שלזו שיעזרהו בהוצאת הנישואין.¹

התעוררי התעוררי כי בא אור"ה

המחותן הרה"ק מפלאנטש זצ"ל גר בעת ההוא בעיר ראדימישלא אשר במדינת גאליציע, המשפחה והקרובים התכוננו בהכנה דרבה לכבוד החתונה הגדולה, תוככי משפחתם, הממהר לבא.

סדר העולם מקדמת דנא הנהוג בכל תפוצות ישראל לקבוע החתונה במקום דירת הכלה, ועל כן חיכו וציפו בני המשפחה ודימו בדתם שהחתונה יתקיים בגאליציע ארץ מולדתה של הכלה, ונכספה וגם כלתה נפשם להכיר את דודם הגדול רבינו מרן הקדושת יום טוב, (שה' גיסו של הרה"ק מראזוואדאו חתן מרן הייטב לב), דבודאי בא יבא ברנה לשמוח שם אצל שמחת החתונה.

אבל מצב הבריאות של רבינו התרועע בעת ההוא, ונבצר ממנו הכוחות לצאת ולבא בדרך כזו, אל הדרך קשה וארוכה מסיגוט עד ראדימישלא, וע"כ הוכרחו לקבוע את החתונה בעיר משכן כבודו של מרן רבינו בעיר סיגוט, כדי שרבינו יוכל ליקח חבל בנישואי בנו היקר.

כשנודע זאת לבני משפחת המחותר הצטערו הרבה ועגמה להם נפשם, כי לא היו יכולים כולם לשום לדרך פעמיהם ליסע לסיגוט וליקח חבל בשמחת החתונה.

המחותן הרה"ק מפלאנטש רתם את רכבו ופרשיו כדי לנסוע לעיר סיגוט, וגם הוא הביא עמו קבוצה של חסידים, שנכספה נפשם ליקח חבל ונחלה לשמוח בשמחת צדיקים, והם ליוו אותו בדרך.

כשהגיע הרה"ק מפלאנטש אל העיר קבלו פניו החתן ושושבינו, שבאו לקראתו אל מסילת הברזל, תיכף כשהגיע, פנה החתן - ה"ה מרן הדברי יואל - אל המחותר, והזכיר את אביו הקדוש, שהוא חולה מסוכן ומוטל על על ערש דוי, ושיעתר בתפלה לשלומו ולבריאת גופו, וישלחהו ה' רפואה שלימה במהרה. ובדרך שיחה ביחד, ענה החתן, מרן הדברי יואל, ואמר להמחותן, שדין גרמא שהטריחו את המחותר לבוא אל מדינת אונגארן אשר רחוקה הוא ממקום מושבו, כי מחמת תנשות כוחו של מר אביו, אי אפשר לו לצאת ולבוא בטורח הדרך.

ענה הרה"ק לאמר לו, כשצחק קל וחף על שפתותיו: **כמדומה לי שיש לאבין רבישע קרענה**, (כי רצונו הי' שיתקיים החתונה בחצירו ונבוא לבקר בהיכלו סיגוט). השיב לו הדברי יואל: **קען זיין אז ס'אז א רבישער קרענה, אבער א רפואה דארף ער ווי א פשוטער בעל הבית...**

בעלזין צדיקים תעלזין קריה

אנשי עיר סיגוט התחילו להתכונן בעבודת ידי אומן לציר ולקשט את רחובות ושוקות העיר בטבלאות וקישוטים, כראוי וכיאות לשמחת בית צדיקים שיתקיים בעיר הזאת. רוח של ששון ושמחה מילאה את אור העיר, היו יכולים למשש את הרגש השמחה הרוחפות תוככי העיר, על אנשי העיר הי' ניכר חדוותא רבא ששררה על פניהם לרגל שמחת רבם הגדולה.

שבילות העיר מלאות היו באורחים החשובים והדגולים, שבאו מכל מקומות מושבותיהם, להסתופף בצילא דמהימנותא, וליקח חבל אצל השמחה הרוממה.

מי שטר"ח בערב שבת

לפני שבת אויפךר, נכנס החתן - ה"ה מרן הדברי יואל - אל הקדוש פנימה אל חדר אביו רבינו, שהיה מוטל על ערש דוי ושכב

והובאו בתוספות יום טוב, מכתבים, סח - סט.

1. קצת מהמכתבים נדפסו בס' הגה"ק בעל ישמח משה,

שם על מיטתו החולנית, מצדו ישב הגה"צ ר' משה דוד טייטלבוים זצ"ל אב"ד לאפאטש, ורבינו הקדושת יום טוב קרא אל בנו החתן, ושאל אותו בקול ענות חלושה: כבר הכנת פלפולים ודרושים לדרוש כנהוג בין החתנים לומר בשבת פארשפי"ל, והקדושת יום טוב הוסיף לאמר, הלא יתאספו כאן אורחים גדולים, רבנים ותלמידי חכמים מופלגים, על כן השתדל והתאמץ שיהי לך חידושי תורה בדרך דרוש ופלפול מוכן ומזומן לכל עת מצוא. וענה לו החתן: כי טרוד הוא למאד, ועדיין לא מצא זמן מנוח אף כרגע להכין דבר, וכעת ישים מעיינו להכין לו איזה חידושים ופלפולים. לאחר זמן קצר חזר מן הדברי יואל לחדר אביו רבינו ותלמידו בידו, ואמר לו כי כבר הכין לו כמה חידושים בדרך דרוש, ורבינו הטה אזניו הק' כאפרכסת לשמוע ולהאזין את חידושי ופלפולי בנו, הדברי יואל חזר לפניו גרגיר אחד ממה שהכין, ורבינו למשמע אזהו רוח נחת דקדושה, ובעת שמעו את תורת פיו זלגו עיניו דמעות של שמחה מרוב נחת, ואמר לו בחדוותא בל"ק: זאגסט דאך מיין קינד ווי דער רבי ר' יונתן.

ויהי כאשר סיים ויצא מחדרו, פנה רבינו הקדושת יום טוב להגה"צ אב"ד לאפאטש, ואמר לו בחדוותא ובנחת דקדושה: הלא תדע שבני השלים עצמו כראוי וכיאות לרבי שכבר הגיע לשנות השבעים.

מנוחה ושמח"ה אור ליהודים יום שבתו"ן

בשב"ק פרשת בשלח התקיים האופירי"ף והפארשפי"ל, על שב"ק זו נתאספו ראשי עם יחד שבטי ישראל, הרבה רבנים גאונים וצדיקים וכן המון עם רב ועצום, חסידים ואנשי מעשה שבאו לנסוע על שב"ק הרוממה לרגל השמחה הגדולה ששרה במעון הצדיקים. גם מבית חצר פלאנטש נהרו חסידים

וידידים ליקח חבל בשמחת רבם הרה"ק מפלאנטש, אף שכרוך היה הדרך בקושי ובטורח לדרוך על אם הדרך הארוכה ממדינת גאליציע עד מחוז מדינת אונגארן, אבל את כל אלה לא עיכב החסידים הנלהבים לבוא לחסות בצילא דמהימנותא ברגש ובעיטוף של שמחה וחדווה.

השב"ק המחמם נערך ברוב פאר והדר בעדן הנפשות להתענג ולהתעדן באהבה וביראה, בזמירות שירות ותשבחות ברכות והודאות למלך קל חי וקים, שנפלה חלקם בנעימים לשמוח יחד כולם צדיקים וחסידים לרגל השמחה הממשמש ועומד על הפתח.

באמצע סעודת השבת עמד החתן ודרוש דרש בפלפולין וחידושים דאורייתא אשר פלט מכיו בבקיות וחריפות, טחן סברות זו בזו בשינון וחידוד, בעניי דיומא ובפרשת השבוע פרשת בשלח ז', הגאונים וצדיקים שישבו שם נשתוממו ונתפעלו במאד מחריפותו של החתן שבקי ומטייל במכמני התורה כאיש זקן ומורגל.

אצל שב"ק זו היה נוכחגם הרה"ח המפורסם ר' בניצין וערצבערגער ז"ל שו"ב מסטרימבא, שהוא היה ממטיבי הנגן, הוא עמד על שולחן מלכים בשלחנו הטהור של רבינו הקדושת יום טוב בהפארשפיל שהי' בחדרו של רבינו, והתחיל לזמר לשיר בקול נעים גילת ורנן, במעשי אומן להתפאר בקול עולה ויורד במילתא דבדיחותא ובדחו רבנן, ורבינו אף כי היה חלש מאד באותו זמן התחזק מזה ונהנה מאד, כאשר חיוך קל רחף על שפתיו הקדושים כל הזמן.

וכן אצל החתונה היה הרה"ח ר' בניצין משמח את מן הקדושת יום טוב בזמירותיו ובשירותיו, ושימח את לבו הטהור הנדב. אבל אחר החתונה חזר הר' בניצין לעיר משכנו לסטרימבא, ובשבת שבע ברכות כבר לא הי' בסיגוט, וכאשר ישב רבינו הקדושת

שתיית חלב מן התורה, ועוד, עיין דברי יואל פ' תזריע דף ערה, בדרשת פתיחה לתלמידים תשכ"ו, שמזכיר

ז. ועמד על המדרש הים ראה ויננס, מה ראה, ברייתא דרבי ישמעאל, בסוגיא ד'את לרבות', וענין 'היתר

השיב לו אביו רבינו בלש"ק: **"וועלמיר דעמאלטס זעהן."** - ואכן לאחר חתונתו של מרן הדברי יואל נגלה הדבר למפרע בהסתלקות מרן רבינו לעולם.

נוסחא אחרת מצינו לעובדא זו ששאל הדברי יואל את אביו, **מאיזה סוכר יקח את התפילין דר"ת.** אמר לו רבינו, **זארג נישט וועסט האבן תפילין.** כחידה שתומה היתה לו זאת, וביקש מש"ב הגה"צ אב"ד לאפוש זצ"ל, שיכנס אל חדר רבינו, ויחזור ושאל לו פשר הדברים, וכששאל הגה"צ מלאפוש את רבינו הקדושת יום טוב, אמר לו רבינו בלש"ק: **"ער וועט האבן מינע תפילין."** והסביר לו רבינו, **שארבעים יום קודם הסתלקות האדם ניטלה ממנו את הצלם אלקים, ט- וסיים רבינו - אני מרגיש שהצלם אלקים נלקחה ממנו.**

ולאחר הסתלקותו של רבינו בעת שחלקו היחוש בין הני תרי אחים הקדושים מרן העצי חיים ומרן הדברי יואל, נפל חלקו של מרן הדברי יואל את תפילין דרש"י של אביו, אבל גם את תפילין דר"ת קיבל כזואתו של אביו, המובא כאן. ומרן העצי חיים ירש התפילין שימושא רבא. ' (תפילין דרש"י ותפילין דר"ת קטנים ביחד, כמנהג מקובלים).

יום קדוש הוא

יום החופה הגיע, יום הגדול והנורא בו ביום התקדש החתן מרן הדברי יואל בסילודין, בקדושה וטהרה יתירה, והקדיש חלק ניכר מזמן יום גדול זה ללמוד גמרא פירש"י תוספות הרבה, ביגיעת התורה בשקידה והתמדה,

יום טוב בשולחנו הטהור בסעודת שבת שבע ברכות, בדביקות נפלא ובמורא גדול, וכבר היה במצב לא טוב מאוד, נפל פחד ורעדה על כל אלו שנוכחו שם, וענה רבינו - בצחות לשונו הק' - ואמר אז: חבל שר' בניצין כבר נסע לביתו, כי הוא היה לאל ידו לשמחנינו בנועם זמירותיו ובדיחותיו.

מסופר שעל שבת אויפרוך היה שם הרה"ג רבי שמואל בראך זצ"ל אב"ד ניר-מאדע, ושאל את רבינו: **מפני מה רבינו שורה בעצבון לבב, נשבר ונדכה, שלא כדרכו.** השיב לו רבינו: **"איך האב מיר איינגעשפארט אויף דריי זאכן און איך קען נישט אויספירן - ולא אמר מרן מה הן הדברים, רק אמר - ווי אזוי זאל איך נישט זיין צוגעלייגט?"**

רוח הקודש הופיעה

בזו השבוע קודם החתונה נכנס החתן מרן הדברי יואל אל הקודש פנימה אל מר אביו רבינו ואמר לו, בעת כזאת עומד ימים ספורים קודם החתונה, ועדיין אין לו תפילין דרבינו תם להניח אחר חתונתו. ^ח

אמר לו רבינו הקדושת יום טוב, **הלא אתה רואה איך שמוטל אני על ערש דזי, וגופי נחלש מיום ליום, ואין בי היכולת להניח הן תפילין דרש"י והן תפילין דר"ת, ע"כ האזין לדברי ותקח את התפילין דר"ת שלי, ואני אשאר בתפילין דרש"י לחד.**

ענה לו, **הלא הננו מתפללים בכל יום יום, ומעתיירים אנו לה' שיתרפא ככריא ואלם, ויעמוד ממטות החולנית, ואז ניח את התפילין דר"ת ומה אעשה לזה אז.**

דרוש ז, סוד"ה ובוה נבוא).

י. אשר נפל בחלקת אביהם עוד מירושת מרן הייטב לב. והיה מניחם בכל יום באשמורת הבוקר, ודרכו בקודש היה, - כמ"ש מרן הברך משה, נישט קיין חילוק וואס, אינדערפרי, זעקס אזייגער אויפן האר, איז ער שוין אייביג געווען אין מקוה' - ואחר כך חזר לביתו נאווה קודש, והניחם שם וביקר עליהם להניח תפילין ועל מצות תפילין, וככה מעוטר בתפילין אלו אמר ברכת התורה וקריאת שמע, וקרא פרקי היום תהלים, בתהלים תפילה למשה, ובשעת התפילה בבית המדרש הניח התפילין דרש"י, ולאחר התפילה התפילין דר"ת.

חלק מן הדרוש שאמר.

ח. אגב ראה בניצוי תומר, ח"א, שער ששון ושמחה, ששאלו את מרן הדברי יואל באיזה זמן להתחיל להניח גם תפילין דרבינו תם, שיש בזה מנהגים שונים, השיב רבינו, ממחרת יום החתונה, ואם איז לו להחתן עדיין תפילין דר"ת משל עצמו ישאל מאיש אחר. [וכן נהג גם מרן בעצמו, כנראה דעת אביו הק', שאף אם אין לו ישאל תפילין דר"ת מאחר].

ט. כמבואר בזוהר הק' פ' ויחי, דף ריז: וע"ע זוהר חדש פ' תרומה, דף נב, וראה מ"ש באור החיים הק', פ' ויחי (מו, כט) ופ' וילך (לא, א), עפ"י האריז"ל (שער הכוונות, סוכות,

באמרו שזהו גם כן הכנה דברה לקראת המצוה הקדושה ובלתי מצויה במעמד הנשגב הנורא שיקדש את האשה בקידושא רבא. יא
וגם חסדו גבר עליו, במדת החסד שנשרש היה בטבעו הטוב של מן, בלט ניכר ביותר באותן הימים, במה שעסק במעשי צדקה וחסד לעזור עניים ודלים להיות להם לסעד ועזר.

מגדל חסדו באותן הימים מסופר עובדא שבין הנאספים לשמחת החתונה ה' הגה"צ ר' אליעזר הורוויץ ז"ל, אבדק"ק גראדזשיסק בן הרה"ק מפלאנטש זצ"ל, שבא ממדינת פוילן להחתונה בסיגוט, והוא הביא עמו משמשו בקדוש, ואירע הדבר שהמשמש שכח את השטריימל שלו בביתו בגאליציע כי מחמת טירדות הנסיעה עזבו בביתו, והלה נצטער ע"ז הרבה מבלי יכולת לחבוש שטריימל להחתונה.

הוא סיבב בין האנשים אבל מחמת טירדות הנישואין לא היה גם אחד שידאג בעבורו, בלית ברירה פנה אל החתן - מן הדברי יואל, וסיפר לו את מגינת לבו ששכח את השטריימל בביתו, כשמוע החתן את דברו, הלך ורץ בעצמו להשתדל להמציא לו שטריימל לשביעת רצון המשמש.

יא. וכך היה אומר, כאשר באו החתנים לשאול עצה והדרכה ממן הדברי יואל ברבות השנים. ומסופר שמן הדברי יואל עבר ולמד באותו יום על כל מסכת בבא בתרא מרישא ועד גמירא דף אחר דף גמרא פי' תוס' ביגיעה ושקידה רבה. כמו שמרן אמר פעם על עצמו בדרך צחות: שביום חופתו אכל קע"ז (גבינה), והוא מסכת בבא בתרא המסכת הארוכה ביותר בש"ס, שיש בו קע"ז דפים. (מושיען של ישראל, ח"א, דף שעא)
[כן מסופר על הגר"א מוויילנא, שבילדותו ישב בביהמ"ד בחג השבועות ולמד כל הלילה השלש מסכתות, בבא קמא בבא מציעא ובבא בתרא. [היה שם רב אחד שראה אותו ער כל הלילה, ושאל אותו, מה עשית כאן בביהמ"ד כל הלילה, למדת אלו שלש מסכתות, הבנת מה שקראת? אמר לו הגאון, הרב יכול לבחון אותי. אותו רב בחן אותו, והגאון ידע מה להשיב, כאשר הרב ההוא בהתפעלות ניכרת.] לאחר מכן חזר הגאון לביתו, שאלוהו הוריו מה עשית כל הלילה. ענה, קייט קייט קע"ז, לעסתי גבינה כנהוג ביי"ט שבועות... והסביר, מסכתות בבא קמא ובבא מציעא הן עד דף ק"ט, מסכת

כ"ח לעבודתך וליראתך

ביום החופה נכנס החתן - מן הדברי יואל, תוך חדר אביו הקדוש מן רבינו, לברך ולהתברך לפני החופה שיתקיים בשעתו"מ, ואמר לאביו: **ברכני אבי שיתחדשו כוחותי ואוכל להתענות כראוי וכדין בכל התעניתים ולהיות גופי בריא אולם לעבוד את ה' בכל הכוחות.**

וסמך רבינו הקדושת יום טוב את ידו על ראשו וברכו: **יהי רצון שיתחקקו כוחותי, ויהי בריא אולם לעסוק בתורה ועבודה כאוות נפשו בלי מפרע.**

ואכן נתקיימה ברכתו של צדיק כי מקודם חתונת בימי נעוריו ה' חלוש בגופו למאוד, אבל מיד אחר חתונתו קוי' ה' יחליפו כח, ונתחזק בגופו כבריא אולם, ואכן הוסיף כידוע בסיגופים ותעניתים. יב

חבש כובע ישועה לראשו

קודם שנכנס הדברי יואל לחופה נכנס למר אביו רבינו הקדושת יום טוב, לחבוש את השטריימל על ראשו, לקח מן הקדושת יום טוב השטריימל בידו, וישם אותו כתר מלכות על ראש בנו החתן, וברכו בפ"ק ואמר: **"חבש כובע ישועה בראשו, זאלסט זיין א פועל**

בבא בתרא היא עד דף קע"ז, (יש בו קע"ז דפים, וגמרו עד דף קע"ז, היינו עד אחריו). וכן מסופר על הגה"ק מסאכטשוב זצ"ל, ועוד צדיקים קודמים בזמנים מסוימים, ר"ה או יו"כ, או לביל חג שבועות.

ושאלו את מרן רבינו שליט"א על אמיתת סיפור זה עם מרן הדברי יואל, [אם כבר שמעו מפ"ק, או מפי אביו הק', או שאר מקור מוסמך] כי יש מפקפקים על זה. ענה מרן, שיש לבדוק מי המקור הראשון לזה. [

ראה עוד טועמיה, נישואין, פרק יום החופה.

יב. ידוע מה שסיפר מרן הברך משה, שבניו הקדושים של מרן הקדושת יום טוב היו חלשים בגופם כל כך, [כאשר סיפר לי כק"ז ז"ל בעצמו, שהיה קשה להם להתענות, כגון ביום כיפור לא באו לביהמ"ד, רק שכבו על מטתם מחולשת התענית, ואמהם הרבנית הצדיקת עמדה לצידם, וכוס חלב בידה, מוכן שתיקם אם יצטרכו תוכל להוריקם בפהם].

וכאשר עלה רבי מיכאל דזירקער (הח"צ ר' מיכאל רוטמאן מחותנו של הרה"ק רבי ישעיה'לע מקערעסטער, ופתח שם השטובל לחסידי סיגוט) לארץ ישראל, אמר לו רבינו הקדושת

אצל בעלה - רבינו - ששכב על ערש דוי באפיסת הכוחות, ואמרה: **"אונער יואליש האט יעצט חתונה, און דז פאלסט מיר צוזאם!?"**... וביקשה ממנו: **"בענטש אונער יואליש בעפאר ער גייט צו די חופה"**. ענה הקדושת יום טוב בל"ק: **"ער איז געבענטשט פון זיך אליין! פון מזרח, פון מערב, פון צפון, פון דרום, פון אויבן פון אונטן איז ער געבענטשט, איך ברויך אים נישט צו בענטשן"**...

וחופה תהיה לצל יומם

אבי הכלה הרה"ק מפלאנטש רצה מאוד שהחופה תהי' מבעוד יום, וכתב ע"ז לרבינו במכתב אגרת קודם החתונה, ואי לזה פנה רבינו הקדושת יום טוב למחותנו קודם החופה ואמר לו: **ראיתי כתבו של המחנות ושם הביא המחנות ראייה לעשות החופה מבעוד יום ולקיים מה שנאמר, 'וחופה' תהיה לצל יומם**.

והנה בתחילה צחקתי בלבי, כי לא פסקי לנו פסוק זה כלל, כי בפסוק (ישעיה ד, ו) נאמר **'סוכה' תהיה לצל יומם, ולא 'וחופה', ונבנה על ע"פ דרשת חז"ל (סוכה ב.)**. אמנם לאחר זמן שוב התבוננתי דשפיר כתב המחנות, שיש לפרש את זאת לפי מהות החתן דין שהוא בבחינת סוכה. דהנה באמת אופן עשייתנו העמדת החופה הוא, דמעמידן ארבע קלונסאות מארבע רוחות ועליהם פורסין יריעה מלמעלה וזהו החופה דילן, אבל באמת פריסת היריעה מלמעלה אין מן העיקר לנו, אלא היסוד הוא הארבע קלונסאות שעומדין מד' רוחות, וזהו מה שנחשב הדבר לצורת

ישועות פאר אידישע קינדער". וכשאמר המילים כובע ישועות פרץ בבכי מר ומבין ריסי עיני נדלגו דמעות מאין הפגות. הגה"צ אב"ד לאפוש שעמד שם ליד מותו של רבינו, רצה להרגיעו ולדבר על לבו, פנה לו ושאלו בתמימה, **למה ועל מה דודי בוכה כעת הלא עומדים בעידן דחזונו, ענה לו רבינו בקול שבור: מוזב בספרים שארבעים יום קודם התפודות הנשמה מהגוף הקב"ה מסיר הצלם אלקים מעל האדם - והנני מרגיש בעצמי שצלם אלוהים שלי סר ממני**.

שאל לו הגה"צ מלאפוש, אעפ"כ וכי מילתא זוטרתא הוא בעת זאת שמרן דודי זוכה להוליך לחופה בן יקר כזה, יצייר עצמו אם לפני שלשים שנה מהיום, אילו אמרו לדודי, שיסכה לראות בנים, ועוד בנים כאלו, האם לא הי' מוכן ליתן כל חיותו גם אז,^ג וא"כ הרי כל השנים האלו עד הנה הלא מתת אלקים הוא, ומה יש לבכות.

למשמע אכן את דבר הגה"צ מלאפוש חדל רבינו מלבכות ואמר לו, **נחמתני נחמתני, ומאז לא נראה דמעה בעיניי**.

לכסות את פניה

לאחר יציאתו מחדר אביו נקבצו ובאו המחנותים וקרובי המשפחה לילך ל"באדעקן" כמנהגן של ישראל ובליווי שירה וזמרה הלכו המחנותים ביחד, הקדושת יום טוב מכפת חולשתו לא הלך ביחד עמם ואמר **לשלוח במקומו את בנו הגדול ממלא מקומו בקודש מן העצי חיים ז"ע, והוא עמד מצד החתן**.

טרם שהלכו להחופה נכנסה הרבנית

ופעם הוסיף על זה מרן, כנראה נתקיים מאמרם ז"ל תפילה עושה מחצה, שביקש ק"ז הקדושת יום טוב להתפלל בעד גופם, ואכן דודי ז"ל האריך ימים, אמנם אבי מורי ז"ל נסתלק בדמי ימיו בחולשת גופו הטהור. (בהספדו על מרן הדברי יואל, כ"ו אב תשל"ח, ובהקמת המצבה בכולת השבעה, ובמעמד הנחת אבן הפינה לבנין ישיבת עצי חיים, ועוד) יג. כידוע כמה נצטער אותו צדיק רבינו, והמתין רבות בשנים, עד שנפקד בזרע של קיימא.

יום טוב, הלא בודאי תלך שם על מקומות הקדושים אשר בארץ המה, נא להזכיר את שני בני הנולדים לי, ועל מצב בריאותם, כי זה כמה טרחתי ופעלתי בעד נשמתם הטהורים, שאזכה לבנים כה קדושים וצדיקים [בלשו"ק: פאר די נשמות האב איך זיך אויסגעזארגט, איך האב אסאך אויסגעהארעוועט אראפצוברענגען די שענסטע נשמות], אולם שכחתי לגמרי להתפלל גם בעד גופם...

לא עלי - הרי אתה רואה מצבי... - ולא על חותנך, אלא על אבינו שבשמים כי רק בה' תשים בטחונך כל ימי חיך באברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה והוא ימלא כל מחסורך.

מקדש ע"י חופה וקידושין

כשגמר רבינו הקדושת יום טוב את דבריו, יצאו כל הנאספים ושושבינן להחופה, הם הלכו בחפזן כי היו צריכים להיכנס לחופה מבעוד יום כבקשת המחזן.

רבינו מסר קודם החופה ה'קידושין רינגל לבנו החתן לקידושין, ועל הטבעת קידושין היו חרותות התיבות 'להדליק נר של שבת'. י

הגם חולשת רבינו ששכב על ערש דוי, נתכבד הוא אבי החתן בסידור הקידושין, שביך את הברכות בקול ענות חלושה ביושבו על מיטת חליו, וכך סידר הקידושין עם הכוס בידו.

סעודת דמהימנותא שלימיתא חדוות"א

לאחר מעמד החופה, הלכו משם כולם לסעודת החתונה.

מפני חוליו של רבינו לא השתתף בסעודת החתונה אלא אמר **להעמיד במקומו בנו כרעה דאביה מן העצי חיים שהוא יקבל ויכבד את כל האורחים ומשתתפי השמחה בשם אביו.**

לסעודת החתונה הסתופפו כל העיר כולה מנער ועד זקן טף ונשים, וגם באו ונקבצו מהעירות הסמוכות וגם מן הרחוקות רבן ותלמידיהון אורחים גדולים קרובים וחסידיים שלא רצו להיות מן הנעדרים בשמחה רבה כזאת. החתונה נערך בשמחה רבה וחדוותא שלימיתא, ואלפי חסידים ומעריצים יצאו בריקודים ומחולות לשמוח ולשמח חתן וכלה,

הפתח והי כאילו הבעל מכניס אותה לרשותו, ובה הענין החופה דומה לסוכה שיש לה ד' דפנות מארבע רוחות ולמעלה הוא פתוח תחת השמים והכוכבים נראים בו מתוך הסך.

ובדומה לבחינה זו הוא בני החתן, כי אע"ג שלמדתי עמו הרבה והנכתי אותו תחת כנפי השכינה, אבל עינינו תחזינה שיפה כח הבן מכה האב וכל מה שזכה להשיג ולהשלים את נפשו אין זה מכוחי, וכל מה שיש לו וקנה והשיג בכל ענינים איכותו ושלמותו הוא רק כח עליון הבא משמי מעל, שנשפע לו ממה שחננו אלקים, והוא ממש דוגמת הסוכה שלמעלה פתוח לשמים ומקושר בקשר רחני למעלה, וע"כ שפיר שייך לומר עליו וסוכה תהיה לצל יומם שהוא בבחינה סוכה.

כשגמר רבינו את דברו, פנה אל החתן ואמר לו: **יהודי אחד בא אל מו"ר הרה"ק הדברי חיים מצאנז ז"ע ושאלה בכיו מה יעשה לפרנס את עצמו ואת ביתו, אם יהא מלמד תינוקות או יהא סופר או יבטח בה' ולא יעשה כלום והש"ת בודאי יעזור לו באיזה אופן שיהיה. ענה מן הדברי חיים ואמר: "דו גאלגאן, אז מען איז א מלמד אדער א סופר דארף מען זיך שוין נישט פארלאזן אויפן אויבערשטן".**

שמע בני, הנה כתיב וסוכה תהיה לצל יומם, ובבחינה זו גם חופתך דומה, והדמיון של סוכה לחופה הוא, כדי להורות לאברך, שנכנס לחופה לבנות את ביתו נאמן בישראל, שעליו לידע שדוגמת הסוכה שהוא מחוץ לבית תחת כיפת השמים יושב בצל דמהימנותא ורק הקב"ה סוכך עליו, וכמו כן דע לך שאין לך על מי להשען

הנרות של שבת קודש, מן הראוי שהאשה תלביש את עצמה בכל תכשיטיה שיש לה, לכבוד המצוה הגדולה של הדלקת נרות שבת, וכן צוה אבא מארי רבינו הקדושת יום טוב זללה"ה לאמי הרבנית ע"ה, כי לכבוד הדלקת הנרות של שבת תלביש כל תכשיטיה. (הבית בהבנות דף רסו, קדושת יואל לשבת, פנינים, אות נד)

יד. וכן סיפר מן הדברי יואל כשנשאל פעם מאחד מתלמידיו, אם טבעת שנחרט עליו מיני פרחים כשר לקידושין, השיב שכן קיבל מאביו רבינו הקדושת יום טוב ז"ע, שעל הטבעת קידושין היו חרותות התיבות 'להדליק נר של שבת'. (ניצוצי תומר, ח"א, שער ששון ושמחה) [ויש להביא מה שאמר מן הדברי יואל, בהדלקת

והלכו ונמשכו הריקודים כל אותו הלילה.

שבעת ימי המשתה

בכל יום ויום נערכה סעודת שבע ברכות ברוב פאר והדר, חסידים ואנשי מעשה באו ונהרו בכל יום ויום להשתתף בשמחת רבם, וגם לבקר עת חליו שהורע מצבו רח"ל בכל שעה ושעה.

מן הדברי יואל סיפר איך בכל יום ויום הי הוא טרוד לחדש פלפולים חריפים וחדשים לכבוד האורחים החדשים שבאו בכל יום ויום, והי מגיד אומר הבא מן החדש פלפולא חריפתא.

ביום האחרון של השבע ברכות בא הרה"ק ר' ישע מטאמאשוב צצוק"ל לנסוע לעיר סיגוט להשתתף אצל הסעודה, והגיע שם כבר לאחר ברהמ"ז והשבע ברכות, אבל לכבוד הרה"ק מטאמאשוב ציווה רבינו הקדושת יום טוב לערוך סעודה חדשה. על השלחן הזה ישב מן העצי חיים ולא נטל ידיו להסעודה השני' כמו כל הנאספים, והרה"ק מטאמאשוב הרגיש את זאת ברוח קדשו, וכשחילק השיריים לא נתן למן העצי חיים כלום, מן העצי חיים נבהל מאוד מרוח קדשו ולאחר הסעודה סיפר לכל את המופת.

תוך שבעת ימי המשתה קיבל החתן מן הדברי יואל כתב רבנות ממחוז מוזאי, אשר חפצו ביקרו, ושהוא ישפוט את העם, וישמש ברבנות בתור אב"ד שם. [ועוד סיפר מן הדברי יואל, שאביו רבינו פעל הרבה אז, שהוא יקבל כסא הרבנות בעיר בעטלאן, אמנם לא אסתייעא מילתא. - והתבטא מן הדברי יואל, "דעמאלטס האט מען נאך מיט רבישע מלבושים נישט געקענט דארט ווערן רב, היינט איז שוין דער מצב בעסער אין דעם עינין..."]

איכה אשא לבי

מעמד בריאות גופו הטהור של רבינו יוד מטה מטה, כל לב פלחה כחץ רעל, כי השמועה עשתה לה כנפים בכל העיר והמדינה, ובכל המקומות רצו לבתי כנסיות להתפלל, והרבו בפדינות, ובקשו מאת השי"ת, למען לא יכבה נר ישראל, עמוד התוך של כל המדינה, אולם

בקדושה ובטהרה

רבינו הקדושת יום טוב מפאת העדר בהחתונה, מינה אחד מתלמידיו הנאמנים ה"ה הרה"ח ר' יעקב צבי פריעדמאן ז"ל מעיר טארנא (ר' יעקב הערש טארנער), שהי' ידיד נעוריו של מן הדברי יואל, שהוא יעמוד על המשמר לסדר כל צרכי החתן עצה"ט.

וסיפר ר' יעקב הערש, שבאמצע שמחת החתונה פנה החתן אליו, וביקשו שיתנו ויערוך לו חדר מיוחד להתבודד בו, כבקשתו ושאלתו כן עשה, ונכנס החתן אל תוך החדר והתבונן בו זמן רב. כשהזמן נתארך והחתן עדיין התבודד בחדרו, ביקש ר' יעקב הערש לידע מצבו של החתן ומה שאירע עמו ולהוציאו משם להושיבו לפאר על ראש שמחתו, הלך ר' יעקב צבי בחשאי ופתח את דלת החדר וסקר בה, מה מאוד נבהל ונשתומם כשראה במו עיניו את החתן עומד בחדר, ומראה פניו רותחות ובושרת כשלהבת אש משוטט בעומק מחשבותיו.

אז אמר ר' יעקב הערש לאמר, עד הנה היינו תרי חבירים ורעים ביחד, אבל עכשיו נתוודע לי שהוא אינו בדומה לי כלל, כי הוא מלאך ה' צבקות צדיק וקדוש, ואני כשלעצמי נשאר יעקב הערש פשוט' כמקודם.

לאחר כן יצא החתן מחדרו הפרטית ונכנס לחתונתו לשמחת אפרינו לשמוח עם הנאספים כל אותו הלילה.

ויהי ממוחרת

ויהי ממוחרת יום החתונה קודם שהלך החתן להתפלל ביום הראשון של השבע ברכות בביהמ"ד הגדול, וקודם שנתעטף בטליתו עמד זמן מה ומחשבותיו משוטטות אחז שרעפים, והתחיל לדבר עם הגה"צ מלאפאש בענין עטיפת ישמעאלים ואופן עטיפתם.

פנה רבינו הקדושת יום טוב אז אל הגה"צ מלאפאש ואמר לו: בני החתן, קודם שעושה ברכה על מצות ציצית ווארפט ער דורך ד' חלקי שלחן ערוך.

תוחלתם נכזבה, גם כי הרבו תפילות ותחנונים שתרם תפלתם, והדבר התדרדר יותר ויותר. רבינו אשר ידע את כל אשר נעשה מנת חלקו וגורלו, [מכבר, אף אומנם הרופאים ולהבדיל בני משפחתו לא רצו לגלות לרבינו כובד מצבו], הזהיר כנגדם, העתירו בעדי, וכפי הנראה אם אזכה להכנס לחודש אדר לחיים, יש תקוה בדבר, וירעשו עולמות שיעבור את חודש שבט לשלום. טו

מסופר שבאותו תקופה שאל רבינו את הבחור המשב"ק (ה"ה הרה"ח ר' ישעיה לעפקאווויטש), 'וואס מאכט דיין פאטער?', (הרה"ח ר' בערל לעפקאווויטש מאיהעל). הזכיר לפני רבינו את שם אביו אשר נמצא במצב קשה, והצטרך לרפואה שלימה מן השמים. אמר לו רבינו, 'איך האב מער נישט קיין כח, זעהסט דאך וויאזוי איך זעה אויס, ביז יעצט האב איך אים געטראגן, יעצט קען איך מיך קוים מיט מיר אליינס אן עצה געבן'. ופליאה, שזמן קצר אחר הסתלקותו של רבינו, נפטר גם הוא. (אביו הרה"ח הנ"ל).

עמד על ימינו וסמכנו

עוד פרט חשוב יש להביא, שקודם הסתלקותו של מרן הייטב לב צויה שבנו רבינו מרן הקדושת יום טוב ישב על כסאו וימלא מקומו בקודש. אבל מרן הקדושת יום טוב הידוע בענותו ונפולות רוחו וכל חייו החזיק עצמו בשבירת לבו שאינו ראוי ולא חשוב כלום, ואינו יודע ואינו יכול, ואף עם רוב כשרונותיו ושלימותו הנפלא מעולם לא עלה על דעתו שהוא יכול משהו, והתחיל לבכות לפני מר אביו, לבל יעלה עליו עול גדול זה שלא יוכל

לסבול המשא לשאתו על שכמו, וטוב לי פת חריבה ומנוחה בה בשבתי בטעטש, מהון רב במהומה בעיר סיגוט. אבל מרן הייטב לב הוא באחד ומי ישיבנו, ונפשו איותה ויעש, וחזק אותו בדברים, למה שאתה בוש לכך נבחרת, וכאשר לא יכל עם כל זה לשמוע איליו, גזר עליו בגזירת כיבוד אב שיקבל עליו משרה הרבנות. וכאן לא היה יכול עוד לסרב מבלי לקיים דברו, פרץ בבכי ושאל מכבוד אביו, לא ידעתי נפשי שמתי, ותרב משא העם ומשא העיר, וחצר הקודש והתלמידים, איכה אשא לבדי אותם ומשאם וריבם. אז הבטיח לו אביו מרן הייטב לב ואמר, אנכי אעמוד לימינך, ובכל מקום אשר תצטרך לעזרתי אבא אליך ועזרתך, ושמרתך בכל אשר תלך.

הוא אמר ועשה, ועמד בדיבורו, כאשר סיפר רבינו הקדושת יום טוב קודם הסתלקותו, דכר הוה, בכל עת עמד לו אביו ז"ל לימינו. והוסיף, כי כמה פעמים כאשר היה לו דין ודברים עם אחרים וביניהם רבנים גדולים, רציתי לומר אליהם: וואס שפארט איר זיך מיט מיר?! די טאטע שטייט דא, און זאגט אז איך בין גערעכט! טז

נטו צילי ערב

ערב שבת קודש פ' משפטים ז"ך שבט ככלות שבעת ימי המשתה, מסר רבינו הקדושת יום טוב את כוחותיו ודבריו הגדולים, שקיבל וירש מאבותיו ורבותיו הקדושים, לשני בניו.

סביב למטותו של רבינו היו נאספים מנין של יחיד סגולה, בני המשפחה, בניו הקדושים מרן העצי חיים ומרן הדברי יואל, חדב"ן הגה"ק

אחד, בקרב ישראל.

הכוונה שגם לאחר הסתלקותו מן העולם, יעמוד לימן בניו אחריו, להנהיג את העם, ולגדור גדר ולעמוד בפרץ להושיעים בכל הצריך להם. וז"ל מרן בקדושת יום טוב (שם), ובעמדי לבשר צדק בתוך קהל ועדה לעורר זכות וחסד על קרואים כנויים שושנה, כדרכי אבותי הקדושים ז"ל, אמנם מורא עלה על ראשי, כי מכיר אני את עצמי, ומי אנכי כי באתי עד היום, ויראתי לפצות פה, לכן אפתח פתחא לנפשאי

טו. ויש לציין שגם בנו הגדול ה"ה מרן העצי חיים נסתלק בחודש זה, ביום ו' שבט.

ומסופר שבמוצאי שבת קודש פ' משפטים תשכ"ח, כאשר שמע מרן הברך משה שדודו מרן הדברי יואל אחזו 'סטראוק' ל"ע, נרעד ונבהל, ואמר, אוי, 'ס'אזי חודש שבט!'

טז. וכמ"ש רבינו בקדושת יום טוב לר"ה את יב, לפרש (דברים יז, כ) למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, צ"ב דמשמע שימלכו הוא ובניו ביחד בזמן

ומסר רבינו לבנו הגדול מרן העצי חיים למלאות את מקומו בקדוש כאדמו"ר ואבדוק"ק ור"מ סיגוט, וירש הרבנות בכל מכל כל, "והוא ישב על כסא ממלכתו להמשיך שלשלת הקדוש לרבוה"ק עצי התמרים", כמתואר כבר לעיל.

ואמר עליו: "ער וועט האבן מיינע נאכשלעפערס." - וכן אמר, "מיינע נערנים וועלן זיין זיינע נערנים..."

וכאשר שמעה הרבנית הצדיקת דברי בעלה הק' ואשר צוה אל בנה הגדול שאלה, ומה

מקערעצקי, והגה"ק מריינזשוב, והגה"ק מבוקאווסק, גם הגה"צ אב"ד לאפוש, ועוד איזה תלמידי חכמים מובהקים, וכבר לא היה יכול לשכב במטה כי אם רק במיטתו להקל על נשימתו, והיה קשה לו הדיבור.

ופתח ואמר **אני מקנא יהידי בעולם הזה שאפשר לו ללמוד, לעשות טובות לאחינו בני ישראל,** אבל מה אעשה כדי שלא אהא שקרן ח"ו על מה שאמרתי כי בשנה זו נצא מגלותינו המר, ונזכה לפדות נפשינו, ועכשיו צריך אני להסתלק מעולם הזה.

כעת כאשר חלה מרן הייטב לב במחלתו האנושה, בא לפניו בזעקה, אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, עד עתה דחני הרבי בקש, ועתה מה יהיה בסוף, אמר לו מרן הלא תראה עין בעין כי כח אין ליולדה, והנני שוכב על ערש דוי, ומה אוכל לעשות עמך, אולם לך לבית המדרש אל בני ליפא'ל עמר ולו בשמי כי אנכי שלחתיך, והוא יכול לעשות לך טובה.

ויהי בבואו אל מרן הקדושת יום טוב דחף אותו בשתי ידיים, אבל הוא עומד בדעתו חזקה, שהרי רוצה להיפקד בזרע של קיימא, ואמר למרן כי לא יצא מאתו עדי יבטיחו שיושע, וכי כן ציוה לו אביו מרן. כאשר ראה מרן הקדושת יום טוב כי לא יוכל שלחו ריקם מעל פניו, אמר לו, אם כן הדבר הנני מבטיח בכוחו של אותו זקן כבוד אאמו"ר כי תתפקדו בזרע של קיימא, אבל אחת שאלתי אותה אבקש לבל תפרסם אלה הדברים. ודבר שפתים אך למחסור, כי אמנם כן נתקיים ונפקדו עוד בשנה ההוא. (פאר וכבוד, פ"ב, אות יג).

וכן סיפר מרן הדברי יואל שלא רצה רבינו ליטול פתקאות, עד שגזר אביו מרן הייטב לב בגזירת כיבוד אב שיקבל קוויטלעך. ואמר לו, שכל קוויטל שיתנו לו, יהיה כמו שקבלתיה בעצמו. (מפי צדיק)

וסיפר הגה"ק מקאלבסוב, שהיה נוסע ממקום למקום לקבל נדבות, כפי הדרכתו של אביו מרן הייטב לב [שאמר לו, עס איז א טובה פאר די וועלט, מיין זיידע האט מיין טאטען אויפגעצויגן אויף די וועלט'ס געלט, איך האב ענק אויפגעצויגן אויף דעם אופן, און עטץ וועטס אויך ענקערע קינדער אזוי מגדל זיין], והיה עיף ויגע, והתרעם עבור זה במחשבתו, ראה אביו בחלום, ואמר לו, אל תתרעם עלי, כי עתה יש לי ענינים גדולים עבור ליפא'ל. - שהיתה אז להט המחלוקת בסיגוט.

(פאר וכבוד, פ"ב, אות יו).

וע"ע טועמיה פ' מוות, ופ' שופטים, ובאריכות בטעם ההילולא ממרן הייטב לב, ו' אלול.

יז. ידוע מה שאמר רבינו, עיקר החסידות בזמנינו, לנהוג ככל המפורש בשלחן ערוך, ולעשות טובה לאיש ישראלי.

בהעלות על לבבי "כי אבותי הקדושים המה עמדי", ובכח זכותם ומעשיהם הטובים, אתחנן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה להושיע את עמו ישראל וכו'. [וראה ברך משה לו"ה מאמר יודעי תרועה אות א, אשר אלה הדברים אמר בראש השנה הראשונה, לאחר הסתלקותו של אביו הק' מרן הייטב לב.]

עוד סיפרו רבותינו, שבדרשתו הראשונה אחר פטירת אביו, שהיה צריך הרב לומר דרוש, היו שם כמה מוחצפים מאלו שהתנגדו על התמנותו, שבאו לביהמ"ד להפריעו הדרשה - אריינשריינן - ולהפסיקו בדברים וקולות, התחיל מרן לישא מדברותיו, ופתח ואמר: אבי הקדוש עומד כאן מימיו, הסבא קדישא מרן הישמח משה משמאלי, כ'ויל זעהן איינער זאל זיך וואגן להתחצץ, וחיל ורעדה אחזתם, ויחד כל העם וישמעו וייראו. (מגני המלך).

וכן מסופר שפעם שחקו ילדים ופרקו חטים מהשבות והקנים, ואחד זרק סקין ונפקע עינו ר"ל, נסעו תיכף לסיגוט, אל מרן הקדושת יום טוב, בהיותם שמה בסיגוט חלם הילד שרואה רב זקן - משכמו ולמעלה - הולך עם רב צעיר, ולקח הרב הזקן את יד הצעיר וישית ידו על עינו של הילד, והקיץ הילד ואמר לאמו שאינו חושש כלום, ונתפאר תיכף ומיד, וכאשר צייר הילד את צורתם תיאר הרב הזקן כעין צורת קדשו של מרן הייטב לב עם בנו מרן הקדושת יום טוב הרב הצעיר. (צדיק כחמר יפיר סוף פ"ד אות לב)

ויכחן רבינו על פני אביו מרן הייטב לב עוד בחיים חיותו, כפי צוואתו הקדושה. - ומרן הייטב לב הכיר אותו לרב העיר, וכל הדבר הקשה שלח אליו, ואזכרות קשות מהבאים לברך ולהתברך מפ"ק, ציוה שילכו לבנו הרבי, להפקד בדבר ישועה ורחמים. (פאר וכבוד, פ"ב, אות י, ועוד) מספרים בענין זה שאחד מבחורי תלמידי מרן הייטב לב (הרה"ר ר' מתת' מאפשא) אשר נשא אשה (אלמנה או גרושה, בת הרה"ר ר' אברהם מטערנאווע) כפי פקודתו, ובנים לא היה להם, ובא תמיד לפני מרן הייטב לב, בטענה שהרי שמע לדבריו ויקחה לו לאשה, הבה לי בנים, ומרן דחה אותו תמיד מדחי אל דחי.

יהיה עם בנינו יואליש, שלא השאיר לו שום ירושה רבני, [וחשבה, שיחלק העיר סיגוט לשנים, והאחים הקדושים יחלקו, ואמרה, אם יקבל העצי חיים את העיר יקבל הדברי יואל הגלילות וכדומה]. ענה לה רבינו ואמר, **"אפילו ווען ער וועט זיין אויפן שפיץ בארג וועט מען אים אויך נאכלויפן, וואויל און לעכטיג וועט זיין די שטאט וואו ער וועט זיין רב."** וכן אמר, **"אין יענער שטאט וואו מיין יואליש וועט זיין דארט וועט לייכטן."** יח

ובירך את מרן הדברי יואל, **"שיזכה לפעול ישועות בקרב הארץ, ולהאיר פני תבל בחכמת תורתו וצדקתו"**. והוסיף, **"אשרי העדה שיזכה בבני זה לרב ומורה צדק לעדתה ובתוכה יציב שכינתו. - אמנם לא במדינת פוילן..."** יט

שנו מדרותי

וכן ציוה אז לבניו, **"אשר אחרי עלותו השמימה, יוציא לאור חידושי תורתיו תעלומות חכמה, ומבקש מכל אוהביו להגות בדבריו, ולומר בשמו מאמריו ויהיה תועלת לנפשותם"**.

בין קדושת שבת לקדושת יו"ט טו"ב ויהי כאשר התחילו לנטות צללי ערב והגיע זמן כניסת שבת מלכתא, והגיע זמן תפלת מנחה לערב שבת, פנה רבינו אל בנו העצי חיים, וצוה עליו **שיקח הטלית וילך לביהמ"ד להתפלל מנחה לפני התיבה במקומו, ואמר: חיים הערש, גיי טו אן דעם טלית, דז ביזט רב!**

מתחילה סירב והתחיל לבכות, אמנם תקפה עליו פקודתו של אביו הקדוש והוכרח

לעשות כדבריו.

ורבינו הקדושת יום טוב ערך התפילות ועבודתו הק' בביתו נאווה קודש, ולא נכנס לערוך השלחן הטהור מרוב חולשו, ופקד גם כן למרן העצי חיים **שהוא יערוך השלחן הטהור אשר לפני ה' בבית מדרשו**.

ובשלחן הטהור שערך מרן הקדושת יום טוב בביתו נאווה קודש, היו נוכחים שם מרן העצי חיים - אחרי עלותו מעריכת השלחן בביהמ"ד - ומרן הדברי יואל, ועוד איזה שנים או שלשה אנשים ואמר אז הדבר תורה, **ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם. תרגום, אונקלוס, ואילין דינאי די תסדר קדמיהון, אלו הדינים, די תסדר, של שנת תרס"ד, יהיו קדמיהון, עכדה"ק**.

ותמנהו איש אל אחיו בפירוש דברו, ולא יכלו לשאלו בפירוש הדברים, עכ"פ רמז על כך באמרו שהדינים של תרס"ד יהיו קדמיהון, **ומזה ראו שתקפה מידת הדין ומפני הרעה נאסף הצדיק, והרגיש שאותה שנה היא זמן הסתלקותו**. אבל לא ביאר כל כך דבריו.

בצפרא דשבתא נתאספו מנין מיוחד בביתו נאווה קודש בעת התפילה, והתפלל רבינו בשארית כוחותיו הק' במסירות נפש, בישוב על כסאו, למען ישיב ולהחזיק נפשו ולהקל לו מעט שיוכל לנשום אשר נתקשה לו משעה לשעה.

ובהגיע עת קריאת התורה, לא היה בכוחו לעמוד, ולא עלה על דעת אף אחד שיש לקרוא את רבינו לתורה. אולם אמר רבינו, **"לאמיר נאך דאס איינע מאל עולה זיין..."** באמרו ריבוננו של עולם חזקניאן הפעם. וקראו אותו לעלות לתורה שיש, וכיוונו להתחיל לו הקריאה בהפסקה, 'הנה אנכי שולח לפניך

נאכלויפן", היתה הכוונה על העיר מלוכה 'קרית יואל'. עיי"ש באורך.

יט. יש אומרים הטעם שאנשי פוילן רבתה משאתם על רב העיר, לא כמדינת אונגארן ששם הי' הרביים יותר בתור מכובד. (הגם שיש לדון בזה).

אמנם זה ודאי, שבמדינת פוילן כמעט לא נשאר ממנו שריד ופליט, ביום חמת ה', בהרס עולם בממשלת

יח. ובהספד מרן הברך משה על דודו מרן הדברי יואל שח בזה, ופירט כל הערים ששימש שם ברבנות, ואין התעלה דרגת העיר ברוחניות. ואמר, שק"ז מרן הקדושת יום טוב באמרו "וואויל און לעכטיג וועט זיין די שטאט וואו ער וועט זיין רב". וכן אמר, "אין יענער שטאט וואו מיין יואליש וועט זיין דארט וועט לייכטן", וזה שאמר "אויפן שפיץ בארג וועט מען אים אויך

מלאך לשמרך בדרכך ולהביאך אל המקום אשר הכינותי'.

שבת דאתאחדת בריא דאחד

ידוע שרבינו השתוקק כל ימיו שיהיה לו הזכיה שימות על קידוש ה'. וכל ימיו היה מצטער מתי יבא לידו ויקיימנה, ובכל שבת בעת ששררו מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר היה רגיל לזמר ולצרף המילים, 'למען שמו גם כי אלך בגיא צלמות', וכוונתו מובן עד כמה מסר נפשו לה'. וידוע שהיה מעורר תמיד שצריכין להיות מוכן ומזומן למסירת נפש לשמו יתברך. ורבינו בעצמו היה בכל רגע מוכן למסירה כעולה תמימה. כ

ומסופר בשם הגה"ק מקערעצקי חדב"ן רבינו שהיה נוכח אז בסעודה שלישית האחרונה, והיה אז כמעט מצב של גסיסה, והרופא בתחבולותיו החזיקו לעוד זמן קצר, ובעת ששררו מזמור לדוד שר לעצמו זמן רב את המילים, 'למען שמו גם כי אלך בגיא צלמות', וכך חזר לעצמו בערך שעה, והיה

נרגש כאילו בזה נפרד מעולם הזה והולך לעולם שכולו טוב.

בהאי קטירא איתקטר

ביום א' לסדר ויקחו לי תרומה, בבוקר, כבר התחילו אנשים להתאסף, ומרן ערך ופעל עבודתו הק' בשעותיו האחרונות עלי אדמות. והכין עצמו לעזוב העולם הזה, כמו שכבר הזהיר ואמר בתקופה האחרונה.

בניו כשתילי זיתים סביב למטתו, בניו הקדושים מרן העצי חיים ומרן הדברי יואל, וכן לוחקי בנותיו, הגה"ק מקערעצקי, והגה"ק מרייטשוב, והגה"ק מבוקאזוסק, ועוד איזה תלמידי חכמים וחסידים מובהקים משלימין המנין המצומצם, כגון אב"ד לאפוש, ובעל ברית משה על ספר המצוות להסמ"ג מקליינווארדיין, ר' חיים שמואל מדעעש, ועוד איזה ראשי הקהילה.

ורבינו חזר ואמר: "דער הויפט איז מ'זאל וויסן דעם אמת אז מ'איז גארנישט," אותו מחבר ספר ברית משה שהיה שם, בראותו

בלייבן אויף דעם עולם'. ואז נרגע הקדושת יום טוב, והתנצל הרב מנירבאטור שהרגיש איך שאומר דברי תורה בהתלהבות כל כך, עד שהגיע ממש לכלות הנפש, בבחינת נפשו יצאה בדברו. (זמירות ברך משה פכ"ב, דמתה לתמר אות ט)

וכתב מרן בדברי יואל לפורים, אופן נא, איתא בספרים (קדושת לוי כללות הניסים) שלכן זכה המן לזה שמבני בניו למדו תורה בבני ברק (גטין ט:), מכיון שיצא על ידו קידוש השם גדול. ובספה"ק קדושת לוי (פ' שמות ד"ה לכה) כתב, שאנחנו בני ישראל היינו מחיים את עצמינו, אם היינו זוכים לעשות קידוש השם כזה. וזכור אני מה ששמעתי פעם אחת ממ"ק אבא מארי זלה"ה בפורים אחר השתיה, כעוב לב המלך ביין נכנס יין יצא סוד, ואמר, הלאי שתהיה לי הזכיה שיצא ממני קידוש השם כזה שיצא על ידי המן.

ועוד הוא הפלא ופלא, שפעם אחת אמר ג"כ על כך, שאם ממני בעצמי לא יצא קידוש השם כזה, הרי לכל הפחות תצא קידוש השם כזו על ידי בניי, כך אמר אבא מארי זלה"ה והוא פלא. - ואכן רוב יוצ"ח נהרגו על קדושת שמו יתברך, ובתוכם מרן היד יקותיאל הי"ד.

וכן אמרו תלמידי רבינו, הלא כל ימיו הצטער רבינו שיזכה לבנים, אמנם מכאשר נולדו השתוקק שימותו על קדושת שמו יתברך.

וסיפר מרן הברך משה, כי פעם תחת אחד השיחים

הרשעים הגרמנים הארורים, רוב יהדות פוילן עלו על המוקד הי"ד, וכן ניצל מרן הדברי יואל לפליטה גדולה לשום שארית בארץ.

כ. וראה מ"ש בשיח זקנים חלק ח, דף כד, פעם אחת עמד מרן רבינו הקדושת יום טוב אצל החלון, ואמר בשברון לב ובקול בכי: אנו אומרים בתפלה 'ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו', וכי איזה כבוד יש להש"ת ממני.

ובספר הין צדק מילי דהספיידא לז' אדר, בהספיידו על מרן רבינו, שמעתי בעצמי מפיו הקדוש שאמר לפני איזה שנים בסעודת פורים, שמאד משתוקק שיהיה לו זכיה שימות על קידוש השם ית"ש, ומצפה להש"ת מתי יבוא לידו ויקיימנה, (כדלהלן). וכבר נשמע קולו בזמרו בשבת קאפיטל ה' רועי לא אחסר, רגיל על לשונו ומרגל בפומיה לזמר 'למען שמו גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', ומחבר סוף פסוק הקודם לתחילת הפסוק שלאחרי, וכוונתו מובן למשכילים עד כמה מסר נפשו לה'. וכ"כ בתהלים תפלת מרדכי, מזמור נא.

באותו ענין סיפר מרן הברך משה, פעם אחת בעת רעוא דרעוין, האריך רבינו הקדושת יום טוב בדברי כיבושין, שכל איש ישראל צריך להיות מוכן ומזומן למסור נפשו בעבור כבוד שמו, והיה מדבר בהתלהבות גדול, וישב אצלו בן אחותו הגה"ק רבי נפתלי טייטלבוים זצ"ל אב"ד נירבאטור, והפסיקו, ואמר 'דער פעטער דארף נאך

דמרחשין שפתייה של רבינו היטה אזנו לשמוע
מה שאומר, וענה לרבינו, נו, אוודאי אזוי.
הוסיף רבינו ואמר: **"און אז מ'ווייסט שוין אז
מ'ווייסט אז מ'איז גארנישט, טויג שוין אויך
נישט."** ואמר לו: **"און אז מ'מאכט שוין א
חיבור איז מען ווייטער גארנישט"...** כא

יצאה נשמתו בטהרה

צוואתו האחרונה לפני הסתלקותו: כבר
היה חלוש מאוד והיה חולה מוטל על ערש דוי
שכ"מ עוד בו נשמתו, והיה ניכר ונראה שכבר
הם שעותיו האחרונות עלי אדמות, ולפתע
הרגישו איך שרמז בידיו הק' לומר איזה דבר,
וסברו שברצונו לצוות איזה דבר לביתו או האיך
להתנהג עמו לאחר הסתלקותו.

אמנם כאשר הטו און לשמוע אמרי פיו
שנאמר בלחישתו, שמעו שצוה על שני דברים
ותרווייהו בענין המקוה טהרה, חדא בהיות
שהקעס"ל המחמם את מי המקוה היה כבר
ישן נושן ורעוע ומידי פעם אירע שלא היה טוב
ולא חימם את המקוה כראוי והיה מן הצורך
לתקנו, והיה דין חברים בין חברי הקהלה אם
לתקנו או להחליפו ולקנות חדש במקומו, וצוה

אז מרן שלא לתקן את הקעסל הישן אלא
לקנות חדש (כדי שלא יארע תקלה שום פעם ע"י שלא
יהיו המים מחוממים כראוי). ועוד צוה להחליף את
הממונה על הטבילה, שלא היה דעתו נוחה מן
ההשגחה.

עד כאן היו דבריו הקדושים שנאמרו
בכוחותיו האחרונים. ומזה למדנו עד כמה
נגעה ללבו הטהור ענין המקוה טהרה, עד
שברגעיו האחרונים לפני יציאת נשמה לא דאג
שום דבר בנוגע לעצמו או בני משפחתו אלא
בעבור טהרתן של ישראל.

ובכל נפש נמליכו וניחדו

המנין התפלל עמו תפילת מנחה, ומרן
התפלל מנחה בנוסח של שבת קודש, ואמר
אשרי ובה לציון, וכאשר אמרו לו כי לא שבת
היום לא שמע אליהם, והמשיך בעבודתו, וכן
אמר בתפילת העמידה **אתה אחד ושמן אחד**
בדביקות, וכאשר חי כל ימיו במסירת נפש על
אחדותו יתברך שמו, ובדין רצון אסתלק, בגין
למידע דלא בדינא אסתלק. כב

וכן כאשר בא הרופא ושאל ממנו **אם יוכל
עמו "ער זאל קענען אויסהוסטן"** - שיוציא

צרפתי, אלקי תציל אותי מגאווה, והרבה בקשות על זה.
(ראה זרע קודש פרשת וירא, נתיב מצותין נתיב אמונה דף ג' ע"ב)
הגם, המשיך מרן הדברי יואל, לא מצאתי עדיין שום
ביאור על זה, אולם כנראה כאשר ראו הצדיקים הפמליא
של מעלה באים לקראתם, לקבר פניהם אל המנוחה ואל
הנחלה בגני מרומים, יראו שלא יבואו ח"ו לידי גאווה
ברגעים האחרונים. (עיין בעל שם טוב עה"ת, פי' בראשית, אות
קנו).

כב. מענין לציון, שכמו כן מצינו אצל רבוה"ק, כמ"ש
בספר אפסי ארץ (בסוף הספר בהספידו על מרן הייטב לב),
שמעתי כי טרם צאת נפשו הטהורה של רבינו הקדוש
בעל ייטב לב (שנסתלק בליל שבת קודש), קראו את המקרא
(בראשית ג, ג) ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו,
הכוונה, כי השי"ת נתן ברכה ביום השבת, שעיצומו של
יום מקדש את האדם השומר אותו. וכאשר שמעתי, כי
נתעוררו על זה הקדושים אשר בארץ, כי זקינו הקדוש
בעל ישמח משה זי"ע, וכן אביו הקדוש מורינו הרבי רבי
אלעזר ניסן זי"ע, וכן גם הוא, כולם נסתלקו בשבת
קודש, ונתקיים בהם "זכור את יום השבת לקדשו", לקדש
את הזכור אותו, עכ"ל.

עם דודו הקדוש מרן הדברי יואל, דיבר בהפלגה
יתירה משבח צדיק אחד, אשר הרבה להסתופף בצל
קדשו, וסיפר מגאונותו מקדושתו ומצדקתו ומחכמתו
המופלגה, בתור מנהיג ישראל. אח"כ נענה ואמר, אבל
אל מדריגת אבא מארי הקדושת יום טוב לא הגיע,
ובל"ק: "לגבי דעם טאטן קומט עס נישט צי". והמשיך מרן
ואמר, 'אבי הקדוש הלא היה מוכן בכל רגע לקפוץ לתוך
כבשן האש ולמסור את נפשו לה'. (אלה מסעי, בהסיפורים
ממרן הקדושת יום טוב)

וע"ע טועמיה פ' בראשית, בדברי רבינו שאין השי"ת
רוצה שנהרג על קידוש ה', רק שנחיה ונעבוד אותו
במסירות נפש...

כא. בשיח"ק של מרן הדברי יואל, ביומא דהילולא, כ"ט
שבט תשכ"ה, סיפר עובדא זו. שאל אחד הנוכחים,
'ער האט געזאגט אזא ווערטל. תמה מרן ואמר, 'ס'איז א
ווערטל דאס?, הלווא ווי א גראדן אמת דאס איז!...
וכן מתאמרה על מרן הבעל שם טוב צוקללה"ה,
בשעת מותו היה רוחש בשכפתי, והטו אזנם אליו, ושמעו
שהתפלל שינצל מפניות, וביקש, אל תבואני רגל גאווה.
וכן מרן האר"י אמר כך קודם מותו בקדושה, בלשון

בכל המקומות לאלפים ורובות לגמול חסד של אמת עם רבינו, מהעייירות גדולות באו עם סעפאראט-צוג (מרכבה מיוחדת). ופתחו הספדנים לספוד, וכולם כאחד עוררו את העם על אבידה גדולה שהיה לנו, וכל בית ישראל יבכו את השריפה, נחלי דמעה פרצו מכל איש, ולא נותר בהם כל נשמה.

ויהי בנסוע הארון, קול יללות וזעקות נשמע עוד הפעם, אנשים וילדים מקוננת ומייללת על אבדן שר ישראל, אב ומנהיג הקהילה והמדינה, לא נשמע יללה כמוהו.

גם הרבה אינם יהודים, וכל גדולי העיר הלכו אחרי המטה, כי גדול היה כבודו גם אצל השרים, וחשבוהו לאיש דגול מרובה, ואנחנו מה נאמר, עוונותינו גרמו עד שלקח הכבש המיוחד שבחדר, אשר אמרנו בצלו נחיה, ועוד זאת בזכרי אזעק במרה דמעי נחפזו טרם כתבי כי הורד גאון יעקב, אבל בקול מר עד מאוד אגדילה קול נהי נשמע, קצין עם נאסף, אימה גדולה וחשיכה נפלה על כל פני המזרח, מי יוגדר גדר ויעמוד בפרץ להעמיד הדת על תילה, וללחום מלחמות ה' בנפשו ומאודו.

ורק בזה יכולים לנחם קצת, בספרו הקדוש אשר השאיר לברכה אשר בה יכולים להכיר גדלו, ואף מי שלא הכיר אותו בחייו, כל דבריו הקדושים המה רק לחזק האמונה בלב ישראל.

הכנסת אורחים והלויית המת

בין האורחים הרבים שבאו לגמול חסד עם רבינו, ולעמוד בצל תומר בדרכו האחרונה עלי אדמות עד ביאת ינון, בלט דמות הרה"ק רבי ישעיה'לע מקערעסטיר צוקללה"ה, אשר גם הוא בא כדרך כל האנשים הקרובים והרחוקים מכל קצוי המדינה. אבל, כידוע עבודתו בקודש לחלק לחם לרעבים, הגיע על הלוייה במרכב מלא מאכלים, בחשבו שבדאי יתאספו רבבות עם אנשים רבים, - אוכלים לא הביאו לקראת יום זה - לכך הביא גם הוא עמו אוכל הרבה כדי שיהיה להם מה לאכול, לשובע ולא לרזון.

כיוו וניעו שיכול להנשים - ואפילו כך כבר לא שכב, אלא ישב על מטתו, כדי להקל בעדו הנשימה, כאמור - ולא יירע מצבו כל כך, ולהרגיעו מכאביו ויסוריו.

אורייתא מרתחא ביה וצעק עלי: **"אויסהוסטן ויל איך? כווייל אויסשרייטן מסוף העולם ועד סופו, להתוודע ולהגלות כי הוא מלך על כל הארץ!"**

ופתח ואמר **כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי למסור נפשי ליהרג על קידושה', אבל כעת אני רואה שאני הקטן לא אזכה לזה עוד, ויהי רצון שעכ"פ בני יזכו לזה!...** ועוד חזר ושנה לעצמו בביטול עצמותו, **העיקר שנדע שאנו כלום, דער עיקר מ'זאל ויסן אז מ'איז גארנישט, און טאקע גארנישט.**

והתחיל לזמר הפסוק 'קלי קלי למה עזבתי' עד סוף הפסוק, בהניגון הידוע של הרה"ק מקאלוב צוקללה"ה (גלות גלות), וכן זימר בהשתפכות הנפש בגעגועים וכיסופין, **קלי קלי למה עזבתי!.**

והשכיב עצמו במיטה המיוחד אשר בו נפטר אביו מן הייטב לב, ויצאה נשמתו בטהרה, ונצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון ה', אור ליום כ"ט שבט, שנת תרס"ד בן ס"ז שנה.

אשכנזיה דרבי

ויהי כאשר נשמעה השמועה לא טובה כי כבה אור עולם, לא קמה באיש כל ריח, כצללים תמס יהלכו, שחוח דלי כח, כל פנים קבצו פארוז, וכל עין תדמע, על השבר הנורא הזה, מכל פינות הארץ קול בכי נשמע, נהי תמרורים, הסוען ברעש איום, אשר יחרד כל לב ויתר ממקומו, כי עלה הכורת וגדע ארז, אדיר רם הקומה מיער הלבנון, מסעף פארה במערצה, ולקול נפילתו רגזה הארץ ממקומה, ועמודי התבל התפלצון, פור התפוררה הארץ, שמש וירח קדרו, וכוכבים אספו נגהם, כל ארץ אונגארין יאחזמו רעד רתת וחלחלה בכל מתנים, נמס כל לב ורפו כל ידים, ונהרו

ויבכו אותו כל קהל עדת ישראל

במספד בכי תמורורים, הביאו את גופו הקדוש והטהור של רבינו לבית המדרש, ושם הספידו אותו כהלכה, לראשונה נתכבד בנו הגדול ממלא מקומו בקדוש ה"ה מרן העצי חיים, ואחריו אחיו בנו הצעיר של רבינו מרן הדברי יואל, אין מילים לתאר מחזה נורא הלז, ורב הדמעות שנשפכו שם מעיני הנמצאים שם, לאחר שסיימו שני בניו הקדושים את דבריהם שנאמרו בבכי גדול, עשו ה'הקפות' לרבינו שם בבית המדרש.

משם הלכו כולם אל הבית החיים דעיר סיגוט, למקום אשר תקע שם אהל על ציון קדשו של אביו הק' מרן הייטב לב, ושם המשיכו להספיד את האבידה הגדולה בעולם שאין לה תמורה מרן רבינו, מריש הספיד

אחי רבינו הגה"ק רבי אלי' בצלאל זצ"ל אב"ד טעטש, ואחריו הספידוהו הרבנים הגאונים מלאפוש, וניר-באטור, אויבער-ווישאווע, חוסט, סאטמאר, בערגסאז, מונקאטש, שאמלוי, קראסנא, ועוד. כולם התמרמרו על אבדן רבן של ישראל שר גדול אשר שמו הולך ומכריע בכל המדינה וחוצה לה, וגם הרימו על נס גדול בנו ממלא מקומו בקדוש, למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל.

עוד הספידים שקשחו על רבינו, מצינו ככלות ימי השבעה, מהכנסת יחזקאל מדעעש, ז' אדר תרס"ד. וכן בספר הין צדק, מתלמידו של רבינו בעל מאזני צדק אב"ד קליינווארדיין, מילי דהספידא לז' אדר. וכן בדרשת ז' אדר, מתלמידו אב"ד פולדעש, בספר אור מנחם, דרוש ז. ועוד.

ת. נ. צ. ב. ה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

להשיג רגליין: t845718@gmail.com

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.

כל המשפטים ודינים הקשים תביא לפני בית דין של שלשה דיינים, הלא הם אבותינו רבותינו הקדושים,^א אשר מנו"כ פה עיר האבות סיגוט, ובעטו אני באלה בזכות

שלשת אבות יושבים על מדין, שיומתקו כל הדינים ויוציאו לאור משפטינו, בכוחם זכותם הגדול. ב

רבינו שליט"א, פ' משפטים תשפ"ג, בדרשת הכנה בנסיעה התרוממות על צינם של רבותינו בסיגוט

בשמים, 'הרב מסיגטע עושה קידוש'. וכל הפמליא של מעלה הלכו לשמוע הקידוש, והלך גם הוא עמם. אחר קידוש, המליץ בעדו הייטב לב לפני הבית דין של מעלה, שהרי לפי האמת לא חילל את השבת. ודנו אותו לחיים. לאחר השבת הלך לבדוק במפת המדינה היכן הוא העיר סיגוט, ובא לכאן, והכיר צורת הצדיק, כי הוא זה אשר פדה בשלום נפשו. (שיח זקנים ח"א דף ק"ג, מראה אש פ"ב) ובצדיק כתמר יפרח, הביא סיפר כזה, באיש אחד ממדינת לאנדאן במדינת ענגלאנד. ע"ע צדיק כתמר יפרח פ"ג, אות ו, ובמראה אש, אות עז, ועוד.

סיפר בחור מתלמידי ישיבת מרן הייטב לב בסיגוט, פעם בימי חנוכה שיחק עם עוד חברים במשחק קוויטלעך, לפתע נכנס הרבי - מרן הייטב לב, וכשראה שהבחורים משחקים, ניגש אל הבחור הנ"ל, ולחש לו משהו באזנו, והבחור פרץ בבכי. אחרי כן שאלוהו חבריו, מה דיבר אליו הרבי, ולא רצה לגלות להם.

בעבור שנים הרבה סיפר הנ"ל המעשה שהיה. המנהג היה בהישיבה, שהגבאי של הבחורים היה שולח בחורים לאסוף נדבות אצל בעה"ב, והכספים שספסו מסרו לידי הגבאי, שהיה מחלק את לבחורים עניים צרכים למזונות, ולשאר צרכיהם. **פעם בערב ראש השנה הלכתי לאסוף נדבות, ונתארך כל היום עד לפנות ערב, ומסר הכסף לידי הגבאי, ולא הרגיש שהיה כבר סמוך לכניסת יום ראש השנה, הלך מהר להמקוה, ולא אכל כלום כל היום. הוא היה מוזמן לאכול ברה"א אצל הנגיד המפורסם בסיגוט ר' קלמן כהנא, שהיה חסיד צאנז, והיה לו ביהמ"ד קטן, הלך איפוא הבחור להתפלל שם תפלת ערבית, מרוב עייפות נרדם וראה בחלום שדנו אותו בבית דין של מעלה, ורצו לפסוק לו למיתה ר"ל. פתאום ראה בחלומי שנכנס רבו מרן הייטב לב, ועטן שהבחור הוא עדיין צעיר לימים, והוא - מרן הייטב לב - יקח אותו על אחריותו וידריכו ויתנכו כדבעי, הייטב לב הניח ידו על כתפיו של תלמידו, וככה יצא עמו. ויקץ והנה חלום.**

בהקיצו נוכח שהוא נמצא בביהמ"ד לבדו, הבית מדרש כבר היה סגור, וכנראה לא הרגיש השמש שהוא שוכב שם. קם, וקפץ מהחלון, ורץ אל בעל האכסניא כדי לאכול סעודת יום טוב של ראש השנה, הגיעו לשם,

א. ראה בעל שם טוב בפרשתן, ידוע מאדוני אבי זקניי זלה"ה, **שתלת אבהן הם תלת דיינים**, ונקראו משפטים. הובא בדגל מחנה אפרים בפרשתן. וראה בתולדות יצחק, מהרה"ק רבי יצחק מנעשכיז זלה"ה, בפרשתן, באופן ב', שפירש ואלה, רומז לשלשה אבות עי"ש, המשפטים, פירוש שאם יכול להמשיך רחמים, **יתלה זאת בזכות האבות הקדושים, וזהו אשר תשים לפניהם, שיתלה בזכות האבות אשר היו לפנינו**. וכתב: (מלכים-ב יט, לד) וגו' על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי.

ב. כידוע שהרבה פעלו רבותינו בבית דין של מעלה והסתובבו בשבילי דרקיעא כמו בשבילי דארעא [שמא יותר, כידוע שמנעו עצמם מסתובב ברחובות... (ראה טעמיה פ' יורא)] עוד בחיים חיותם בעלמא הדין, דבר שפתים אך למחסור, וידוע לכל סיפור אין מספר ישועות בכל הצריך בכל מי שיהיה בכל דור דור, ורוב טוב לבית ישראל שהשפיעו רבותינו ואשר זכותם הגדול והקדוש הגין בעד כמה וכמה, כבר בהיותם בעולם העליון, וגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ואשר נעזרו בבואם לבית ציון קדש לשפוך שיה בתחינה ובקשה, להפקד דבר ישועה ורחמים בעד צרכי עם ישראל המרובים. אמנם מאפס פנאי נביא כאן רק מעט מזעיר (ובעוה"שית עוד חזון למועד) קצת ממה שכתבו כבר בני דורם של רבותינו, עוד בחייהם בעולם הזה, כמה החשיבו דבריהם הק' בבית דין של מעלה. - כמ"ש הרב מקאשוי על רבו הקדושות יום טוב בספר בהיות הבוקר, קהלת, אות תקטז, **בעיני ראתי כמה פעמים, שדבריו נשמעים במרום, ונשאו פנים לדורו בעבורו כבימי הראשונים**.

פעם אחת הגיע לבית הייטב לב בסיגטע איש אחד מעיר בערלין במדינת אשכנז, הייטב לב שמח לקראתו והאציל עליו ברכת קדשו, ושאלוהו החסידים מה הביאו לכאן, סיפר האיש שאבי הניח לו **צוואה הניח הזמן החנות בכל ערב שבת בחצות היום, במשך הזמן תרבו הקונים, והתחיל להקל לעצמו לסגור החנות באיחור זמן**.

פעם אחת בליל שבת, חלם לו שהוא עומד לפני בית דין של מעלה, ודינים אותו לכך חובה. פתאום יצא כרוז

והמשיך לספר, מעשה באשה אחת, שחלתה בחולי קשה, ונתיאשו הרופאים ממנה, והגיעה עד שערי מות ר"ל, נתדרדר המצב עד שכבר נתקבצו סביב מטתה ליציאת נשמתה, אך בעמדם שם, ראו על האשה שינוי לטובה, ונתעוררה והשתפר מצבה עד שנעשתה בריא לגמרי, תיכף נקבצו ובאו כל בני המשפחה לראות הנס, סיפרה האשה, שכבר היתה בעולם העליון, והביאו אותה לפני הבית דין של מעלה, אך באמצע דינה, ראתה נשמות רצות, ושאלה על סבת ריצתם, ענו 'אנו רצים לראות איך סיגוטער רב יקדש על הכוס', רצתה גם כן עמהם, ושומעת קוראים פנו מקום, והעומדים שם על הדרך, והיא בתוכם, עשו שביל בין ההמון שיוכל סיגוטער רב לעבור. והוא עבר ביניהם, בדרכו נגש אליה ואמר לה, 'מה תבקש פה, רדי למטה אל בניך', ואז הוטב מצבה.

לאחר כך נסעו כל בני המשפחה למרן העצי חיים, לספר לו המעשה פלא שהיה להם עם הרב מסיגוט, - וחשבו שהכונה על מרן הייטב לב או הקדושת יום טוב, ומיד כאשר ראתה האשה את העצי חיים, נתעלפה. וכקשר הוטב לה אמרה, 'זהו הצדיק שראיתי בשמים'. (ומשה היה רועה, פ"ט, דף שמא)

וראה עוד בזמירות ברך משה, בצל תומר, פ"א, סי' טו, מ"ש, אשה אחת בעיר עטשעד שחלתה בחולי קשה, ונתיאשו הרופאים ממנה, ביקש בעלה מנשי הברים שיסעו למרן העצי חיים, לעורר רחמים על אשתו. השלוחים הגיעו אל העצי חיים בפניא דמעלי שבתא, סמוך לכניסת השבת הזכירו לפניו את האשה, ועוררו רחמים שהיא אשה צעירה וטפלי תליין בה. ומרן העצי חיים בירכה ברפואה שלימה בקרוב. באותו יום שיש הורע מצבה עד שכבר עמדו סביב מטתה לקראת יציאת נשמתה, אך לפנות ערב, באותה שעה שהיו השלוחים אצל העצי חיים, ראו על האשה שינוי לטובה, ובליל שבת נתעוררה בריאה ושלימה כאחד האדם. תיכף נקבצו ובאו כל בני המשפחה לראות הנס והפלא, פתחה פיה וסיפרה, שכבר היתה בעולם האמת, ועמדה לפני הבית דין של מעלה, פתאום הגיע איש צדיק בעל צורה, מלוכב בבגדי שבת, ושטריימל לראשו, ושמעו שאומרים שזהו הרב מסיגוט, שהוא בדרכו לעשות קידוש ליל שבת, והוא התחיל לעורר רחמים בפני הבית דין של מעלה שיש לה בניס לגדלן ולחנכן, לאחר מכן נגש אליה ואמר, 'רדי בחזרה אל בניך', ואז נתעוררה ברפואה שלימה.

לימים בא העצי חיים על שבת קודש לעיר נירבאטור הסמוכה לעטשעד, נסעו אליו כל בני המשפחה, ומיד כאשר ראתה האשה את תואר פניו המאירים, נרעשה ואמרה, 'זהו הצדיק שהמליץ טוב בעדי'. העצי חיים שמע ולא הגיב מאומה.

ראה מבעד החלון שכבר גמרו לאכול, לכן לא נכנס לבית בעל האכסניא, והלך משם לשלחנו הטהור של רבו הייטב לב, שם נעמד בקצה השולחן, כשראה אותו מרן הייטב לב, נתן כוס יין עם שתי חלות להמשכ"ק, שימסרם להבחור הנ"ל, הוא קידש, ואכל, וגם שלח לו הייטב לב שיריים משאר מאכליו שעל השולחן. הבחור התפלא, מאין יודע הרבי שעדיין לא אכלתי, אך חשב שאולי הבחין על פניו שהוא רעב ועייף.

עברו החגים, וכמעט שכח כל המתרחש, ודחה מחשבותיו שטרוד אותו שייטיב מעמדו, ורבו הייטב לב לקחו על זרועיו למען ישפר מעשיו, וינצל הזמן בתורה ועבודה כיאות. ועכשיו בחנוכה כשכנס מרן הייטב לב, לחש לו באזניו, 'הבעבור זאת שתשחק בקוויטלעך לקחתי עליך אחריות?' נזכר הבחור מחלומו בליל ראש השנה ונתאמת כל הדבר בעיניו, האם לא היה לו לבכות... (באר שמחה, ח"ב, אות שפא)

פעם אחת בא איש אחד על שבת אל מרן הקדושת יום טוב, ואיש זה היה גוטהאלטער במחוז ניר במדינת אונגארן, ובליל שבת קודש כאשר נתן הקדושת יום טוב שיריים לכל אחד, לא רצה ליתן לאיש הזה, ואמר מפני שאני הולך בשבת עם שטריימל, והיתה זאת לפליאה גדולה לאנשים שעמדו שם.

לאחר זמן שאלו את האיש, מפני מה לא נתן לו הקדושת יום טוב שיריים, והרי היה כמה אנשים שלא הלכו עם שטריימל, ורבינו נתן להם שיריים.

וסיפר האיש, שהיה פעם אחד חולה מסוכן בחולי טיפוס ל"ע, וראה בחלומו שבא לבית דין של מעלה, ודנו אותו שם אם ישאר בחיים. ופתאום בא אצלו הקדושת יום טוב, והזכיר עצמו שצריך רפואה שלימה. והקדושת יום טוב בירך אותו שיהיה לו רפואה שלימה, רק בתנאי שיחבוש שטריימל. והבטיח להקדושת יום טוב שילבוש שטריימל, והקיץ משנתו, ואמר לאשתו שתביא כסא להרבי - מרן הקדושת יום טוב, וסברה אשתו שבעלה יצא מדעתו ל"ע. וסיפר לאשתו, שצוה לו רבינו שיקנה שטריימל, ויהיה בריא אולם. והיא התנגדה לכן, ואמרה מי שמע כזאת שגוט-האלטער יחבוש שטריימל, וישחקו עליו. ואחר כך כאשר נסע לסיגעט, לא רצה הקדושת יום טוב ליתן לו שיריים, מפני שהבטיח לו שילבוש שטריימל ולא לבש. והלך בשבת בבוקר לבית הקדושת יום טוב, והרים קולו בבכי, וסיפר שאשתו אינה רוצית. והשיב לו הקדושת יום טוב, שאינו מועיל כלום, רק יקיים הבטחתו, ולא ישמע לאשתו. וכן עשה והלביש עצמו שטריימל, ונעשה בריא לגמרי. (צדיק

כתמר יפרח, פ"ד, דף י')

בחור שהצטרך להתגייס בא לפני הגה"ק מביקסאד זצ"ל, אמר לו הרב מביקסאד, שילך להזכיר עצמו אצל הרב מסאטמאר - ה"ה מרן הדברי יואל - באמרו, הלא אחיו - מרן העצי חיים - יש לו ידיעה בשמים, בודאי יכול לעזור אותך.